НП35-2
4.
Н К-Тат.-Ж
1-15

QADЬNLЬQ SOTSIALIZM JOLЬNDA

№ 6
1935 s.
IJUN

Bytyn memleketlernin proletarlarь, birleşiniz!

QADЬRLЬQ jolunda!

VKP (b) QRЬM OBLAST KOMITETININ ORGANЬ. NEŞR ETKEN QRЬM DEVLET NEŞRIJATЬ.

№ 6

AJDA BIR KERE CЬQQAN IŞCI KOLXOZNIK QADЬNLAR ŻURNALЬ

I. STALIN

Qьzьl ordu akademiklerinin akademijanь bitiryvleri munasebetinen kreml' sarajьnda ajtqan

NUTQЬ

(1935 s. majьs 4)

Гос. Публичная Б-ка Ленинград

Arqadaşlar! soŋ vaqьtlarda kerek japьçьlьq sahasьnda ve kerekse idare etyv sahasьnda bizim byjyk muvafaqijetlerge malik olqanьmьzny inkar etmek olmaz. Bunьŋnen baqlь olaraq, bizde jolbaşcьlarnьŋ kostergen xьzmetleri haqqьnda, vozdlarnьŋ kostergen xьzmetleri haqqьnda qarardan coq ajtalar. Bizim bytyn, sanki dejerlik bytyn qazanclarьmьzny olarnьŋ hesabьna jazalar. Bu, elbette, doqru degildir, janlьştьr. Iş jalьnьz vozdlarda degil. Hem men bugun bu xususta ajtmaq istemez edim. Men kadrlar haqqьnda, umumijetnen kadrlarьmьz haqqьnda ve xususan Qьzьl Ordumьznьŋ kadrlarь haqqьnda bir qac sөz ajtmaq ister edim.

Siz bilesizki, biz eski vaqьttan miras olaraq, texnikaça artta qalqan ve jarь tilençi, jьqьq-bozuq bir memleket aldьq. Dөrt jьllьq imperialist çenki netiçesinde jьqьlqan, yc jьllьq grazdan çenki netiçesinde bir daha jьqьlqan, jarь oqumuş ehalisi ile, aşaqь dereçe texnikasь ile, ufaqtan-ufaq kojly xozajstvolarь denizi icinde bөqulqan ajrь sanajь oazisleri ile bir memleketni—mьna kecmişten miras olaraq, biz bөjle bir memleket aldьq. Vazife—bu memleketni orta asьr ve çahillik relslerinden zemane industrijasь ve maşinalaştьrьlqan koj xozajstvosь relslerine avuştьrmaqtan ibaret edi. Korgeniniz kibi, vazife çiddij ve kuc bir vazife. Mesele şөjle tura edi: biz bu vazifeni ja eŋ qьsqa bir muddet icinde cezer ve memleketimizde sotsializmni qavijleştirirmiz, ja da onь cezmemiz ve o vaqьt texnikaça zajьf ve medenij çehetten qaranlьqta qalqan memleketimiz өz mustaqilligini qajьp eter ve imperializm devletlerinin ojun obөktine cevirilir.

O zaman memleketimiz texnika sahasьnda eŋ qattь aclьq devrini jaşap kecire edi. Industrija icyn maşinalar jetişmej edi. Koj xozajstvosь icyn maşinalar joq edi. Transport icyn maşinalar joq edi. Memleketni onsьz industrija çehetinden janьdan qurmaqnь tyşynmek bile mumkyn olmaqan, elementar texnikij baza joq edi. Bөjle bazanь mejdanqa ketirmek icyn jalьnьz ajrь predposьlkalar bar edi. Birinçi klas industrija mejdanqa ketirmek kerek edi. Bu industrija tek sanajьnь degil de, koj xozajstvosьnь da, bizim demir jol transportьmьznь dal texnikaça janьdan teşkil'atlandьrmaqa istidatlь ola bileçek tarafqa jөneltilmek kerek edi. Bunьŋ icyn ise qurbanlar bermek ve her şejde pek qattь ekonomija japmaq kerek edi, industrijanь mejdanqa ketirmege kerek olqan vastalarnь briktirmek icyn, hem aşajьtta, hem mekteplerde ve hem manufakturada ekonomija japmaq kerek edi. Texnika sahasьndaki aclьqnь joq etmek icyn başqa tyrly jol joq edi. Lenin bizge bөjle ogretti ve biz bu işte Leninnin ьzьndan kettik.

Anlaşьla ki, bөjle byjyk ve kuc bir işte tutaş ve cabik muvafaqijetler beklemek mumkyn degil edi. Bөjle bir işte muvafaqijetler jalьnьz bir qac jьl kecken soŋ koryne bilir. Bunьŋ icyn өz sьralarьmьzda sallantьlarqa ve inamsьzlьqlarqa jol bermejip, birinçi muvafaqijetsiz-

liklerni joq etmek ve byjyk maqsatqa doqru ilerige mejilsiz ketmek icyn qavij nervalarnen, bol'şevik cьdamlьlьqьnen ve inatlь sabьrnen sil'alanmaq kerek edi.

Siz bilesiz ki, biz bu işni ançaq bu tarzda alьp bardьq. L'akin bizim arqadaşlarьmьznьq bazьlarьnda nervalar, sabrlьlьq ve cьdamlьlьq jeterlik degil edi. Bizim arqadaşlar arasьnda birinçi kuclyklerden soq artqa cekilmege caqьra başlaqan adamlar tapьldь. „Eskini xatьrlaqan adamnьq kozi cьqsьn" dejler. Bu, elbette, doqru. L'akin insanda xatьra degen şej bar ve öz işimiznik jekynlerini japqan vaqьtta kecmiş haqqьnda ister-istemez xatьrlajsьq. (*Zalda şenlikli çanlanuv.*) Mьna bizde kuclyklerden qorqqan ve partijanь artqa cekilmege caqьra başlaqan arqadaşlar bar edi. Olar şöjle dej ediler: „Sizin industrializatsijanьz ve kollektivizatsijanьz, maşinalarьqьz, qara metallurgijanьz, traktorlarьqьz, kombajnarьqьz, avtomobillerinik bizge nege kerek? En jaxşьsь coqca manufaktura bergejdinik, keniş qullanьlqan mallar istihsalь icyn en jaxşьsь coqca xam mal satьp almalь edinik ve ehalige adamlarnьq turmuşьnь jaraştьrqan ufaq tyfeklernik hepisini coqca bermeli edinik. Bizim artta qaluvьmьz şaraitьnda industrija, hem özi de birinçi klas industrija mejdanqa ketiryv—xavflь xajaldьr".

Elbette, biz en qatь ekonomija jolьnen elde etilgen ve industrijamьznь mejdanqa ketirmek icyn sarf etilgen 3 milliard ruble valytanь,—xam mal importь ve keniş qullanьlqan şejler istihsalьnь arttьruv icyn qullana bilir edik. Bu da bir soj „plan". L'akin böjle bir „plan" şaraitьnda biz ne metallurgijaqa, ne maşina japьçьlьqьna, ne traktor ve avtomobillerge, ne aviatsija ve tanklarqa malik olamaz edik. Biz tьşqь duşmanlarьmьznьq oginde sil'asьz olьp qalьr edik. Biz öz memleketimizde sotsializmnik esaslarьnь qoparьr edik. Biz iceriki ve tьşqь burzuazijanьq elinde esirlikte qalьr edik.

Ajdьn-acьq koryne ki, eki plandan birde-birini: sotsializmni jenilyvge doqru alьp barqan ve alьp barmamasь da mumkyn olmaqan artqa cekilyv planьnen, bizim memleketimizde sotsializmni jenişke doqru alьp barqan ve bilgeniniz kibi, artьq jenişke alьp kelgen huçum planьndan birisini sajlamaq kerek olqan edi.

Biz huçum planьnь sajlap aldьq ve jalьqьz burunlarь tyбinde olqan şejni nasьl olsa da korgen, l'akin memleketimizniq en jaqьn keleçegine bizim memlekette sotsializmniq keleçegine kozlerini jumqan adamlar olqan bu arqadaşlarnь artqa itep, Lenin jolьnen ogge doqru kettik.

L'akin bu arqadaşlar her vaqьt tenqitnen ve passiv qarşь turuvnen kifajetlenmediler. Olar Merkezij Komitetke qarşь partijada isjan koteryvnen bizni qorquta ediler. Bundan da zijade, olar bizden bazьlarьmьznь qurşunnen qorquttьlar. Anlaşьla, olar bizni qorqutmaq ve bizni Lenin jolьndan sapmaqa meçbur etmekni hesap ete ediler. Bu adamlar, anlaşьlqanьna kore, biz, bol'şevikler—ajrь bir bicimde adamlar olqanьmьznь unuttьlar. Olar bol'şeviklerni ne kuclyklernen ve ne de tehditlernen qorqutmaq mumkyn olmaqanьnь unuttьlar. Olar bizni byjyk Lenin, bizim vozdьmьz, bizim oçamьz, kureşte hic bir tyrly qorqu bilmegen ve tanьmaqan bavamьz pişkinleştirgenini unuttьlar. Olar, duşmanlar ne qadar quvetli surette qutursalar ve partija icindeki duşmanlar isterikaqa ne qadar coq qapьlsalar, bol'şeviklerniq de janь kureş icyn o qadar coq pişkinleşkenlerini ve olarnьq ilerige doqru o qadar qajretnen hareket etkenlerini unuttьlar.

Anlaşьlaki, biz Lenin jolьndan sapmaqnь aqlьmьzqa bile ketirmedik. Bundan da zijade, bu jolda pekişip, biz her soj ve her tyrly manialarnь joldan sypyrip ataraq, daha zijade qajretnen ilerige doqru kettik. Kercek, bizge bu jolda o arqadaşlardan bazь birevlerinik qavьrqalarьnь sьndьrmaq kerek oldь. L'akin, bunsьz bir şej apalmazsьq. Tanьmaqa borclьm ki, bu işte men de qoьmь uzattьm. (*Gurdeli alqьşlar, „ura" sesleri.*)

Evet arqadaşlar, biz emin olaraq ve qajretnen memleketimizni industrializatsija ve kollektivizatsija jolьnen kettik. Ve şimdi bu jolnь artьq kecildi sajmaq mumkyn.

Şimdi artьq bizim bu jolda qajet byjyk muvafaqijetlerge irişkenimizni her kes tanьj. Şimdi bizim artьq quvetli ve birinçi klas sanajьmьz, quvetli ve mexanizirlengen koj xozajstvomьz, kenişlemekte ve bajьrqa doqru ketmekte olqan transportьmьz, teşkil'atlь ve en guzel surette tekmillengen Qьzьl-ordumьz olqanьnь her kes tanьj.

Bu, biz artьq texnika sahasьnda esas olaraq acьq devrini joq ettik demektir.

L'akin biz texnika sahasьnda acьqnь joq etmeknen janь bir devirge, men der edim ki, adamlar sahasьnda, kadrlar sahasьnda, texnikanь egerlemege ve onь ilerige doqru hareket ettirmege bilgen xadimler sahasьndaki acьq devrine kirdik. Iş şundan ibaret ki, bizde fabrikalar, zavodlar, kolxozlar, sovxozlar ve ordu bar, bytyn bu iş icyn texnika bar, l'akin texnikadan maksimum sьqьp alьnmasь mumkyn olqan şejni sьqьp almaq icyn kerek jeterlik teçribesi olqan adamlar jetişmej. Evelde biz: „texnika her şejni hal' ete" dej edik. Bu lozung bizge şu xususta jardьm etti ki, biz texnika sahasьndaki acьqnь joq ettik ve öz adamlarьmьznь birinçi klas texnikanen sil'alandьrmaq icyn işimiznik bytyn pьtaqlarьnda en keniş texnikij bazanь mejdanqa ketirdik. Bu pek jaxşь. L'akin bu jeterlik olmaqtan uzaq ve pek uzaq. Texnikanь hareketke ketirmek icyn ve ondan soqьna qadar fajdalanmaq icyn texnikanь elde etken adamlar kerek, bu texnikanь iskusstvonьq bytyn qaideleri muçibi menimsemege ve qullanmaqa bilgen kadrlar kerek. Texnikanь elde etken adamlarsьz texnika çansьzdьr. Başьnda texnikanь elde etken adamlar bulunqan texnika, muçizeler bere bilir ve bermege borcludьr. Eger bizim birinçi klas zavodlarьmьz ve fabrikalarьmьzda, sovxozlarьmьz ve kolxozlarьmьzda, Qьzьl ordumьzda bu texnikanь egerlemege istidadь olqan jeterlik miqdarda kadrlar olsa edi, bizim memleketimiz şimdiki zamanda malik olqanьndan yc qat ve dört qat zijade effekt qazanьr edi. Işte bu sebepten şimdi upor texnikanь elde etken

adamlar, kadrlar, xadimlerge japılmaq kerek. Işte bu sebepten „texnika her şejni hal' ete"—degen ve bizde texnika sahasında aclıq olqan zamanda endi kecilgen devirni akis ettirgen eski lozung—şimdi janı lozungnen, „kadrlar her şejni hal' ete" degen janı lozungnen deniştirilmek kerek. Şimdi başlıçası bundadır.

Açeva bizim adamlarımız bu janı lozungnın byjyk ehmijetini anladılar ve tamamınen dujdılar demek mumkynmi? Men bunı ajtmaz edim. Aksi halda biz öz praktikamızda sijrek olmaqan hallarda korgenimiz kibi adamlarqa, kadrlarqa, xadimlerge kosterilgen masxaraça munasebetke malik olmaz edik. „Kadrlar her şejni hal' eteler" lozungı bizim jolbaşcılarımızның bizim xadimlerimizge, olar hangi bir sahada calışsalar-calışsınlar, „ufaq" ve „byjyk" xadimlerimizge en qajqırıvlu munasebet kostermelerini, olarnı qajqırıp östirmelerini, olar jardımqa muhtaç olqanları vaqıtta, olarqa jardım kostermelerini, olar birinçi muvafaqijetler kostergen vaqıtlarda, olarnı raqibetlendirmelerini, ilerige doqru jılışdırmalarını ve ilaxireni talap ete. Halbu ise, işke kelgende, biz bir sıra hallarda xadimlerge muqajtsız—bjurokratik ve doqrudan-doqru masxaraça munasebet kosterilgenine malikmiz. Adamlarnı ogrenyv ve olarnı ançaq bu ogrenyvden son iş başına qojuv jerine, adamlarnın, sijrek olmaqan hallarda peşkalar kibi anda-mında atıştırılmaları da, zaten bunınnen anlatıla. Bizde maşinalarqa qijmet kesmekni ve bizde zavodlarda ve fabrikalarda ne qadar texnika olqanı haqqında raport bermekni ogrendiler. L'akin men, biz fel'an devir icersinde ne qadar adam jetiştirgenimiz ve o adamlarqa işte ösmeleri ve pişkinleşmeleri icyn nasıl jardım etkenimiz haqqında da ajnı bu havesliknen raport bermeleri kibi hic bir halnı bilmejim. Bu nenen anlaşıla? Bu şunınnen anlaşıla ki, bizde daha adamlarqa qijmet kesmekni, xadimlerge qijmet kesmekni, kadrlarqa qijmet kesmekni ogrenmediler.

Men bir vaqıtlar Sibirde syrgynde bulunqan vaqıtımda olqan bir halnı xatırlajım. Bu iş baharde, suvlar taşqan vaqıtta olqan edi. 30 adam, quturıp taşqan qajet byjyk özennin alıp ketken aqaclarını tutmaq icyn özenge kettiler. Aqşam olar kojge qajtıp keldiler. L'akin aralarında arqadaşlarından birisi joq edi. Ja 30-nçı arqadaş qajda? sualine olar: 30-nçı arqadaş „anda qaldı"—dep, sadeçesine çevap berdiler. Menim: „Nasıl ola da anda qala?"—dep soravma olar kene şu sadeliknen—„Ne soraj beresin şu, demek, boquldı" çevabını berdiler. Ve bu jerde olardan birisi „barıp bajtalnı suvarmaq kerek edi"—dep ajtıp, bir jerge aşıqmaqa başladı. Men olarnın hajvannı insanlardan daha zijade açıqanlarını ajtıp, öpkelegen vaqıtta, olardan birisi qalqanlarının da umumij begenyvinen: „bizge adamlarnı açmaqa ne kerek? Adamlarnı biz her vaqıt japa bilirmiz, ama bajtalnı... bar baqajım da mejdanqa ketir"—çevabını berdi. (*Zalda Umumij hareket.*) Işte sizge birştrix, ola bilir az ehmijetlidir, l'akin pek xarakterli bir ştrix. Men bellesem, bizim jolbaşcılarımızdan bazılarının adamlarqa, kadrlarqa ystten munasebet kostermeleri ve adamlarqa qijmet kesmekni bilmejyvleri, uzaq Sibirde olqan, daha janıda ajtılqan epizodtaki kibi, adamlarnın adamlarqa quçurlu munasebetinin qalımtısıdır.

Işte böjleliknen, arqadaşlar, eger biz adamlar sahasındaki aclıqnı muvafaqijetnen bitirmek ve bizim memleketimizniq texnikasını ogge doqru jılışdırmaqa ve onı hareket ettirmege iqtidarı olqan jeterlik miqdarda kadrları olmasına irişmek istesek,—biz her şejden evel adamlarqa qijmet kesmekni, kadrlarqa qijmet kesmekni, bizim umumij işimizge fajda ketirmege istidatlı olqan her xadimge qijmet kesmekni ogrenmege borclumız. Nihajet, dynjada olqan qimetli kapitallarnın hepsinden, en qijmetli ve en zijade hal' etiçi kapital adamlar ve kadrlar olqanını anlamaq kerek. Bizim şimdiki şartlarımızda „kadrlar her şejni hal' etkenini anlamaq kerek. Bizde sanajda, koj xozajstvosında, transportta, orduda jaxşı ve coq sajlı kadrlar olsa—bizim memleketimiz jenilmez olır. Bizde böjle kadrlar olmasa—biz her eki ajaqımızнen de aqsarmız. Nutqımnı bitirmezden ogine mana, bizim Qızıl Ordumız da akademijanı bitirgen akademiklerniq savlıqı ve zijade muvafaqijetler oqrında qade kotermege musaade etiniz. Olarqa memleketimizni qorcalavnı teşkil'atlandırıv ve ona jolbaşcılıq etyv işinde muvafaqijet istejim

Arqadaşlar, siz juksek mektepni bitirdiniz ve anda birinçi pişkinlikni aldınız, l'akin mektep—bu jalınız hazırlıq basamaqıdır. Kadrlarnın haqiqij pişkinligi çanlı işte, mektep tışında kuclyklernen kureşte, kuclyklerni jenyvde qazanıla. Jalınız kuclyklerden qorqmaqan, kuclyklerniq oginde aqlamaqan, aksine olaraq—kuclyklerni jenmek ve joq etmek icyn o kuclyklerge qarşı ketken kadrlar jaxşı kadrlar olqanını xatırda tutınız. Haqiqij kadrlar jalınız kuclyklerge qarşı kureşte pişkinleşeler. Eger bizim ordumıznın jeterlik miqdarda haqiqij pişkin kadrları olsa,—o ordu jenilmez.

Sizin savlıqınızqa, arqadaşlar! (*Bytyn zal tarafından gurdeli alqışlar, her kes ajaqqa tura ve gurdeli „ura" seslerinen Stalın arqadaşnı sel'amlajlar.*)

VKP(b) Merkezij Komiteti azasь
N. K. Krupskajanьn maqalesi.

Өsmekte olqan nesilni kommunist ruhьnda terвije etmek—muhim vazifedir.

Soqki vaqьtta terвije haqqьnda coq ajta ve jazalar. Bu pek guzel. Bu balalar icyn qajqьnь, balalarnьn nasьl jaşaqanlarь ve ne japqanlarьna diqqatnь arttьra. Balalarnьn saqlьqlarь ve olarnьn guzel şaraitta өsip inkişaf etmeleri icyn qajqь mutlaqa kerek. Xuliganlьq etken elementlerniq tesirlerinden balalarnь qorcalamaq kerek. Matвuat, mektepniq, ana-вabalarnьn oginde balalar icyn daha zijade qajqь kerekligi meselesini qoja. Şeher sovetleriniq mektep sektsijalarь bu işte çemaatcьlьq kontroli teşkil'atlandьrmaqa başlajlar.

Balalarnь terвijelev icyn qajqьruvnьn pek вyjyk ehmijeti вardьr, l'akin bu, meseleniq jalьnьz bir tarafь. **Өsmekte olqan nesilni terвije etyv—sotsializm jarьçьlьqьnьn çiddij meselesidir**. Terвije etyv, her vaqьt sьnfij xarakter taşьr. Lenin вunь her vaqьt ajrь olaraqiqajd ete edi. Terвijeniq terвijeden farqь вar. Kapital st өz balalarьndan jalьnьz tek saqlam adam degil de, hem өzi icyn işci kutlesini daha elverişli eksploatatsija japmaqa ve olarnь avuc icinde tutmaqa вilgen adamlar jetiştirmege tьrьşa. O, өz balalarьndan tesir etiçi, вyjyk postlar tutmaqa jararlьqlь, xozain ve өzine elverişli surette sanajьnь idare etmege вilgen adamlar jetiştirmege tьrьşa.

Ufaq mul'kciler[1], өz balalarьnь terвije etkende kapitalist artьndan kete, l'akin, ajnь vaqьtta olarnьn jaxşь olmalarь, ve вyjyk işke kirmeleri icyn tyşyne. Bunьn icyn o өz balalarьna вirinçi nevвette jaramaq, jararlьqlь olmaqnь ogrete, өziniq ve өz qorantasьnьn guzel vazijette olmasьnь вirinçi planqa qoja.

Anlь işci өz balalarьnь emekdarlar işi, өz talantьnь, өz quvetini her ceşit eksploatatsija, zulumnen kureşke, parlaq istiqвal' oqrьnda, sotsializm oqrьnda kureşke вermege hazьr olqan kureşciler olaraq terвije etmege tьrьşa. O, өz balalarьnь вilginen sil'alanmaqa ogrete, cynki вilgi jeqmek icyn zarurijdir.

Ictimaij sьnьflar вirde вir manialarnen qoralanqanlarь joq ve ana-вabalarnьn өz istegenleri kiвi balalarnь terвije etyvni her vaqьt elde etamajlar. Mesel'a, Marks ve Engels kaptalistalistler muhitьndan (arasьndan) jetiştiler, ama olarnьn ilimleri ise, вytyn dynja işcilerinin hareketlerine jolвaşcьlьq oldь. Dовrolyвov, Cernьşevskij ruhanijler arasьndan cьqtьlar, olarnьn eserleri ise, вizim revolytsion hareketimizde pek вyjyk rol' ojnadьlar.

Tukanç, kulak ve papas balalarьndan az revolytsionerler cьqmadь. Taвiij, bu ajrь korylgen haldьr. L'akin ufaq вurzuazija her kun degendaj emekdarlar kutlesinen вir jerde вuluna, sьnьflar arasьnda olqan şu **mania** o qadar qavij degil ve ufaq вurzua balalarьna emekdarlarnьn tesirleri jьl-jьldan qavijleşe. Diger taraftan ufaq mul'kcilik вaqьşlarь вazan işcilerge de juqa. Bilxassa jaqьnda kojden cьqqan işciler arasьnda өz balalarьnь terвije etmege ufaq mul'kcilik kozinen вaqqanlarqa az rast kelinmej.

Şimdi, kolxoz ukladь hakim olqan vaqьtta, kolxoznikler de endi işci kozinen вaqmaqa вaşlajlar.

Revolytsion hareket koterilgen momentlerde, ufaq вurzuazija işci sьnьfь artьndan kete edi. Şimdi, вurzuazija өlym janьnda вulunqan vaqьtta, ufaq вurzuazija daha zijade sallana, onьn terвijege вaqьşь kétken sajьn daha zijade cьdamsьzlana.

Kapitalistik vaqьtlarqa qadar ve kapitalizm вirinçi devirni jaşaqan vaqьtta ev terвijesi ystyn edi. Pomeşcikler ve kapitalistler өz balalarьnь terвije etmek icyn guvernjor (terвijeçi) ve guvernantkalar (terвijeçi qadьn) tuta ediler. Bizde, Rusijede, вu guvernjor ve guvernantkalar ekseri eçnevij memleketlerden aldьrьla ediler. Pomeşcikler ve kapitalistler өz balalar , icyn **imtijazlь** oquv jurtlarь mejdanqa ketirmege вaşl dьlar ve onda sьnfij terвije daha sistematik ve daha ustalьq surette alьnьp вarьla edi. Bular, ekseri qapanьq oquv jurtlarь ediler. Rusijede вular zadekan[1] qьzlarь institutlarь, kadet korpuslarь [2] ve litsejler[3] ediler. Bunьnnen вir sьrada her ceşit masterlik icyn zenaat mektepleri ve ruhanij mektepler de acьla edi. Ruhanijler kutleniq вaşьnь tutmaq icyn вaşlьça agent ediler. Papaslar emekdarlarqa, işcilerge ve kojlylerge өz balalarьnь her tyrly eksploatatsijaqa sabьr etken „alla qullarь" olaraq, itaat etmegeni icyn „çehennem azaвi" cekeçek itaat etip de qulluq etkeni icyn arşal'ada „çennet"ke kireçek adamlar olaraq terвije etmekni ogrete ediler. Qorqutuv, dogyv, çezalav—mьna papaslarnьn tavsije etken usullarь вular ediler.

Burzuazija, hakimijet вaşьnda вulunaraq, өsmekte olqan nesilni terвijege ajrьça ehmijet вere edi. O, tek өz balalarь icyn degil, ajnь vaqьtta işciler ve emekdarlarnьn balalarь icyn de mektepler mejdanqa ketire edi. O mektepni вurzuazija ruhьnda terвije etiçi sil'aqa cevirmege tьrьşa edi.

Men emigratsijada olqan senelerde **Frantsija** xalq mekteplerinin nasьl terвije etkenlerine kozetmege sьra kelgen edi. Balalarnь kor-korьna taatcь olaraq terвije ete ediler. Mekteplerde pek coq ezвerletyv usulь hukum syre edi, balalarnь pek zijade şamarlaj ediler. Başlanqьc qьz mektevininq sonki sьnьfьnda oqujuçьlarqa өzleri jazьp cьqarmaq icyn şorвaçьqa jaramaq maqsadьnen men ne japmaqa „вorçlьm" mevzuьnda vazife вerile edi.

Bytyn kapitalist devletlerinde—Ingiltere, Germanija, Frantsija, Şvejtsarijada „koj terвije gimnazijasь" adlandьrьlqan juksek oquv haqqь olqan mektepler, acьldьlar ve bu mekteplerge jalьnьz zengin balalarь kapitalist вalalarь alьna ediler. Sьnfij kureşten kenar-

[1]) Ufaq вurzuazija, ufaq mul'k sahipleri.

1 Zadekan—Aristokrat ve dvorjanlarqa denile.
2) Kadet korpuslarь—kadet balalarьnьn oquqan mektepleri.
3) Litsejler—qapalь cinovnik mektepleri.

da, tabiat qucaqьnda olardan „sanajь kapitanlarь“ jetiştire ediler.

Sovet hakimijeti, mektepke, sotsialistik sьnьfsьz çemijet quruvnь tamamlamaq vazifesi oginde turqan jaş nesilni terbije etyvniq quvetli aleti olaraq baqa. Sovet mekteбi bytyn өsmekte olqan nesilni kommunizm ruhьnda terbije etmege, jaşlьqnь saqlam bilginen sil'alandьrmaqa, bu bilgilerni sotsialistik japьçьlьqqa xьzmet ettirmekni, teorijanь praktikanen baqlamaqnь ogretmege borcludьr. Sovet mekteбi, balalardan birinçi planda her vaqьt, umumij interesni jaqlaqan, өz interesini çemaat interesinden ajьrmaqan çemaatciler jetiştirmege borcludьr. VKP(b)-niq **programmasьnьq** 12-nçi maddesinde bizde bir soj (jani, imtijazlь mektepler olamaz), emek, politexnikij mektep (jani, bizde bir tar spetsial'nostligi ogretken mektep degil de, istenilgen işke haqiqaten japьşmaqa bilyvni bergen, tyrly xam mal, maşinaqa janaşa bilyvni, işni nasьl planlaştьrmaq kerek olqanьnь, her bir tyrly zorluqnь nasьl joq etmekni, emekni bilgi jarьqlarьnen nasьl jarьqlandьrmaqnь, daha istihsallь, daha teşkil'atlь ve saire, ve ilx. ogretken mektep) olmaqa borcludьr denile. Partijanьq programmasьnda sovet mekteбiniq birlikli terbije mekteбi, tahsilniq umumij, meçburij olmaqa borclu olqanь sөjlengendir.

Mektep, hem mektepten tьş ictimaij terbijege ve hem de ev terbijesine tesir etmege borcludьr. Bizde mektep, өsmekte olqan jaş nesilni bytyn terbije etyv işinde jetekci zvenodьr. Mьna, bunьq icyn partija ve hukumet mektepke bөjle coq diqqat eteler.

Sovet mekteбiniq qurulьşь qolaj iş degildir.

Biz burzuazija ilminden olqanь kibi eski mekteptende, onda olqan her bir jaxşьlьqlarnь almaqa ve her bir jaramajlarьnь taşlamaqa borclumьz. Jaxşlarьnь almaq ve jaramajlarьnen, sьnfij-jat sojlarьnen kureşmek kerek. Mьnda bujyk sьnfij ujanьqlьq kerek. Işciler ve işci qadьnlarь, mektepniq doqru sьnfij jolnь alьp barmasь icyn ona jardьm etmege borclular. Işci qadьnь—ana, işci—baba ekserja, bazan pedagognьq korip olamaqanlarьnь kore bileler. Ana ve babalar balalarnьq jaşajьş ve tahsillerini kozeterek, eksikliklerni joq etmek haqqьnda bir coq qijmetli teklifler bere bilirler ve ictimaij terbije işine qoşula bilirler.

Şimdi bytyn balalar mektepte oqujlar. Ona daha ufaq burzuazija ve ufaq mul'kcilik baqьşlarьnen xasta olqan ana-babalarnьq balalarь da kireler. Balalar mektepte ana-babalarьndan eşitkenlerini tekrarlajlar, bazan isteksiz calьşalar, forsa satalar, xuliganlьq eteler, capqьnlaşalar. Ana-babalar—işciler ve işci qadьnlar өz balalarь vastasьnen başqa balalarqa da tesir ete bilirler.

Anlь işci ve işci qadьnlar tarafьndan mektepke jardьm bilxassa şimdi kerek. Mektepke jaqьn bulunmaq balalarnь terbije etyv ve olarnь Lenin ruhьnda guzel terbije etyvde, pedagogqa teren tyşynmege jardьm ete, cunki bunь başьnda Stalin arqadaş bulunqan partijamьz talap ete.

Aqmesçid „Trudovoj Oktabr“ fabrikasьnьq tatlь tsexinde çilekni sojlarqa ajьruv.

(Foto M. Kats.)

Medenij terвijede ana ve вavalarnьn vazifeleri.

Bala degenimiznen onьn ojnaq ve qьcravuqlьqь aqьlmьzqa kelgenden вaşqa вunь her kungi өmyrimizde de koremiz.

Mektep caqьna kelgen janij 8 jaşьnь toldьrqan вalalьq devrinden вaşlap, „ojun" bu devirde muhim вir mesele olьp tura. Ojunlar vastasile өmyrge jaqlaşa, өmyrni ogrene ve ojunlar vastasile de, o өz kucini вarlap вaqa. Bөjlelikle „ojun" вalalьq devrini xarakterize etken вir iş olup mejdanqa cьqa.

Bala ojnaqan ojunlarnьn çemijetke fajdalь, zararlь çehetini tyşynip olamaqanьndan onьn icyn en qijmetlisi en degerli olqan zevq вergen çeheti sajьlьr. Faqat ojun вalanьn kerek fizikij ve kerekse psixikij inkişafьnьn ilerilemesine вaqlь olqanьndan вalaqa kosterileçek ve ojnatьlaçaq ojunlar daima өmyrnen вaqlь olmaq kerektir.

Qьsqa muddetli ojunlarnь jaratmaq icyn өz mektep өmyrimizden вazь вir mevzularnь almaq jetişmez. Revolytsion вajramlarnь, sijasij kampanijalarnь kostergen mevzular da ojunlar jaratmaq ve medenij terвije oqrьnda calьşmaq oçalarьmьznьn esas vazifelerindendir.

Balalarnьn вilgi ihtijatlarьnьn esasь mektep olqanь kiвi sotsializm çemijetinin saqlam, qavij вir azasь japmaqtada esas zveno mekteptir.

Juqarьdaki sөjledigimiz ojunlar mektepten tьş işlerge kirmek kerektir.

Mektepten tьş işler вalanь jormaj. O vaqьtta вala өzini dersten serвest tuta. Eglençeli surette kecirilgen kruzoklar, ojunlar вalanьn өz вaşьna өsmesine, ilerlemesine sevep ola. Bala вunь өzi de duja. Bu vastalarnen de вalanьn istidadьnь ogrenmege muvafaq ola вilmek oçanьn işidir.

Bu doqruda oça вalanь ogrenmeli. Bala istidadьna kore doqrultьlmalьdьr.

Terвije işlerinde esas вir noqta daha emektir. L'akin вalalarnen kecileçek dersler programmanen вaqlь olsa da, вalanьn ruhьnь oxşajçaq, вala nastrojenijesini kotermege xьzmet eteçek kiвi вir tarzda janaşmalьdьr. Terвijede esas вir noqta daha вalanьn jaşaqan muhitьnь, (arasь) muhittan (arasь) alqan tesirini ogrenyvdir. Balanьn mektep tьşьndaki jaşajьşьnь ogrenmek pek meraqlьdьr. Ajnь sьnьfta oquqanь, ajnь jaşta вolqan вalalarnьn turmьş şaraitlarь ajrь-ajrьdьr.

Bunьn icyn oça вalanьn өzini ogrengen vaqьtta onьn jaşaqan muhitьnь, turmьşьnь ogrenmek вilmek kerektir. Bu suretle oça ana-вavalarnen individual' вaqnь yzmemelidir. Adeti yzre mekteplerde resmij surette ana-вavalarnen вaq tutuvdan qacьnmalь. Ana-вavalar da mektepte qatnavlarnь sьqlaştьrьp вalanь ogrenyvde oçaqa jardьmda вulunmalьdьrlar.

Terвije mevzuьnь вalanьn qarşьsьnda çanlandьrqanda, evinde ana, вavasь, mektевinde oçasь olqanьnь dujdьra вilmek kerektir. Cynki daimij surette mektepnen вaqь olqan xorandalarnьn вalalarьnen вaqь olmaqan ana-вavalarnьn вalalarь arasьnda farq koryle. Mektepnen вaqь olqan ana-вavalarnьn вalalarь mektepnin вytyn işleri вojunça өzini mesul' tanьp calьşa. Bөjlelikle вaq netiçesinde ançaq guzel netiçelerge muvafaq ola вilemiz.

Mektepte nizam вozuçlarnьn вir qьsmь ana-вavalarnьn вaqьmьndan tьşta qalqanlardьr. Bөjle вalalarqa nasьl janaşmaq ve olarnь qolqa nasьl almaq mumkyndir.

Bala qавahatsьz onь jolqa ketirmek, ogretmek oça, ana ve вavalarnьn vazifesidir. Mektepte nizam вozuçlarnь mesulijetke cekmekten qacьnьp, talebe teşkil'atь işlerinden ictimaij вir vazife вermeli. Tenefus vaqьtlarьnь teşkil'atlandьruv kiвi vazifeler nizam вozuvdan вalanь alьp qalьr.

Bala terвijesinde вirinçi rol'ni ojnaqan temizliktir. Mektepnin temizligi вalanьn terвijesini juksek dereçede kotermeknen вyjyk xьzmet eter. Temiz, sьçaq mektep вala icyn oquv kejfijetini jukseltyvde ehmijetlidir. Jaşaqan evi pysyr, ysty-вaşь kirli вir вaladan nizamlьlьq beklemek doqru olamaz.

Bu şaraitnь doquraçaq ana-вavalardьr. Balaqa calьşmaq icyn şarait doqurmaq kerek. Bunьn icyn evnin вir koşesi вalaqa вaqьşlanmalьdьr. Bala onda oqusьn, jazsьn, ojnasьn. Ana-вavalar vaqьt ve rezimni kozden qacьrmamalьdьrlar. Bu munasiвetle вalanьn calьşuv, rahatlanuv, juqlav, ojnav ve ilaxri kiвi vaqьtlarьnь ana-вavalar вilmelidirler.

Bunьn icyn вala savlьqьnь qorcalav kiвi mevzular da mektep janьndaki doktornьn sьqsьq lektsija ve вesedalarnьn ana-вavalarnьn dinlemeleri l'azimdir. Balalarnьn juqu vaqtьnь вilmegen ana-вavalarnьn вalalarь geçe saat 12-ge qadar kino, teatrolarda korinmeleri—вuna acьq misal olqanь kiвi, вyjykler icyn sajьlqan kartinalar вalalarqa zararlь olqanь taвiij вellidir.

Bөjle hallar umumijetle şeherlerde korilir. Sotsializm çemijeti japьçьlьqьnьn en muhim ve mesul' вasamaqь sajьlqan „вala terвijesine өz haqiqij baqьvьnen kommunist terвijesini вereçek esas zveno mektep olmaqnen вeraвer вu oqurda ana вavalarnьn da jardьmь istenile.

Zejnep Appazova.

Balalar çinajeti ve onьn jardьmçьlarьnen kureş.

SSSR Merkezij içra komitetinin ve Xalq komissarlarь sovetinin aqьlbalьq olmaqan balalar tarafьndan japьlqan çinajetlernen kureş haqqьndaki 1935 senesi aprel 7 qararь balalarnьn terbijesi icyn byjyk ehmijetke maliktir. Bu qararnь oquqan her bala, her ana ve her terbijeçi etrafьb tyşynmege ve öz ujanьqlьqьnь teşkermege borcludьr.

Bu qararda 12 jaşьndan başlap xьrsьzlьq japuv, çebr etyv, xususan jaralav ve saqatlav, adam öldyryv, jaxut adam öldyrmege ьmtьluv kibi çinajetlerde bulunqan balalarnьn çinaij mesulijetke cekilmesi ve çinaij çezalarnьn bytyn tedbirlerinin qullanьlmasь kosterile.

Demek, 12 jaşьndan başlap çinaij işlerge iştirak etken balalar, mahkeme olunmaqa ve qabahatьna kore çezasьnь almaqa borcludьrlar.

Tabiij Sovet mahkemesi işni alьp barqanda ve hukum cьqarqan qabahatlanqanda balalarnьn sьnfij mensybijetini, tahsil dereçesini ve diger her ceşit şaxsij xususijetlerini kozde tutaçaqlardьr.

„Bizde, SSSR-de umumijetle balalar öseler." (Krupskaja N.) Bu öskynlik icinde balalarьmьznьn ajrь bir qьsmьnьn çaniler olmasьna sejirçi olaraq qalmaq—mьna byjyk çinajetlerden birisi budьr. Bizde, sьnьfsьz sotsialistik çemijet qurmaqta olqan memlekette, balalarьmьznьn — jaş nesilnin bytynlej anlь ösken nesil olmasь kerektir.

Çinaij işlerde bulunqan balalarnьn coqьsь sьnfij jat elementler elinde ojunçaq olqanlarьna coq rast keline. Bu elementler, özlerinin kontrrevolytsion, antidevlet işlerinde çinaij işlerinde balalardan fajdalanqanlarь bizge gizli şej degil.

Mьna SSSR Merkezij içra komitetinin ve Sovnarkomьnьn qararlarьnda aqьlbalьq olmaqan balalarnь tyrly çinajetlerge qьzьştьrqan ve çelp etken, spekul'atsija, fahişelik ve tilençilik japmaqa meçbur etken adamlarnьn 5 seneden eksik olmamaq yzre tyrmege qapatьlmaq çezasьnen çezalandьrьlmalarь qajd oluna.

Şubhe joq, „qarar bar, endi balalarnь terbijelemege iş joq" kibi nastrojenijege qapьlmaqa hic bir tyrly jol berilmemelidir. Bilakis, her oça, her ana ve bava, her komsomol rabotnigi bu qararnь keniş surette balalarqa anlatmaqnen olarnьn terbije işini qat-qat quvetlendirmege borcludьrlar.

Bunьnle beraber bala terbijesinen doqrudan-doqru oqraşqan teşkil'atlar ogine daha byjyk vazifeler qojula. Olar, balalarnь en anlь ve en terbijeli nesil olaraq jetişmelerini elde etmege meçburdьrlar.

SSSR Merkezij içra komitetinin ve Sovnarkomьnьn aprel 7 qararь, şimdi jol berilmez bir halda turqan bu sahada byjyk perelom doqura. Hepsinden evel, ösmerlernin mesulijetsiz ve çezasьz qala bilgen çinajetlerine nihajet qojaçaqtьr. Janь qanun muçibi ösmeri balalar çinaij kodeks bojunça çezalanaçaqtьr—qanunnьn balalar çinajetini bitirmesindeki byjyk quvet de mьna mьndadьr.

Iljasova

1935 senesi Aqmesçid 13-nçi oblast nymune tatar mektebini bitirgenlerden bir gruppa oquv udarnikleri.

(Foto M. Kats.)

Jaş nesilni saqlamlaştьruv.

Her sene өtkerilgen вiqlernen balalarnь saqlamlaştьruv kampanijasьnь, вu sene daha jaxşь өtkermege вorclumьz—вunьq icyn вizde вytyn şarait вar. Buna partija ve hukumet pek вyjyk diqqat вere, balalarnьq doqru terвije olunmasьna ve saqlam olmasьna qajqьra, вunьq icyn de juz вiqlernen paralar masraf ete.

Işte, olarnь saqlam, medenij ve terвijevij rahatlьqnen temin etmek icyn, jekane şarait jaz saqlamlaştьruv kampanijasьdьr.

Mьna, artьq mekteplerde imtaanlar вitirildi, вytyn qьş вojь oquvnen oqraşqan pioner ve mektepliler, вilxassa, olarnьq udarnik sojlarь lagerlerge jollanьlalar.

Bu sene jazlьq saqlamlaştьruv kampanijasь vaqtьnda lagerlerden 4000 вala, вala mejdanlьqlarьndan 12 000 вala, sanatorijalardan 800 вala, ilmij ekskursijalar ve turizmden 8000 вala kecirileçektir.

Şimdi otrjadlarda balalar, lagerlernin rezimleri ile tanьş olalar. Olar anda, lagerde birinçi kuni ne japmaq kerek olqanьnь өgreneler, her pioner, mektepli өzinin haveslikнen içat etken modelini, calqьsьnь (kemane, dare, qaval, santьr ve ilaxri) hazьrlaj. Mьna вөjle jaxşь hazьrlьq alьp вarqan rajonlar, Aqjar, Kujвьşev, Kezleve rajonlarь sajьla.

Bu rajonlarnьq вaxьtlь balalarь ijunnin 6-sьndan başlap lagerlerge daqьla başlajlar.

Saqlamlaştьruv kampanijasьnьq вyjyk sijasij ehmijetini anlamaqan вazь teşkil'atlar, вazь rajonlar bu işke keregi ehmijetni вermejler. Doqrudan-doqru ajtqanda jaş nesilni saqlamlaştьruvnьq ehmijetini kerek dereçede anlamajlar. Mьna Oвkom komsomolnьq fevral' 4 qararьnь Baqcasaraj, Aq-Şejix, Byjyk-Onlar, Qalaj ve Sejtler kiві вir sьra rajonlar içra etmejler. Bu rajonlar birinçide lagerlernin acьlьş muddetleri 10-dan 15—25-ne qaldьralar. Lagerlernin muddeti jalьqьz 25 kun hesap etile, lagerler icyn para vastalarьnь moвilizlev zajьf. Balalar qajet zajьf hazьrlanalar. Lagerlernin rezimi keregi dereçede her otrjadda işlenilmej. Şunь da qajd etmek kerek ki, bu rajonlarda вir sьra teşkil'at jolвaşcьlarь, Sojuz, ONO (rajon maarif), OZO ve digerleri ona ehmijet вermedi klerinden qajrь, ana-вabalar da вu işte keregi dereçede iştirak etmejler, өz balalarьnь lagerge jollamadan, jaz vaqtьnda calьştьrmaqnь daha zijade fajdalь sajalar. Taviij вөjle tyşynçelernin janlьş olqanьnь her ana-вava anlamaqa borclь.

Balanьq terвije olunmasь icyn ana-вavanьq da en вyjyk mesulijetligi kerektir.

Vazifeler şu olmaq kerek ki, ilkingi komsomol komiteti Oвlast komsomol komiteti tarafьndan вerilgen kontrol' raqamnь вir tamam eksiltmej vaqtьnda kejfijetnen eda etmek kerek. Saqlamlaştьruv kampanijasьnьq ehmijetini daha keregi kiві anlamaqan massa arasьnda keniş olaraq anlatmaq kerek. L'akin maxsus anlamaq istemegen, işnin ketişatьna zarar ketirgen teşkil'atlar jolвaşcьlarь juqarь teşkil'atlar vastasьnen qattь çevap almalьdьrlar.

Biz Oвlast partija komitetinin jolвaşcьlьqь altьnda ve вytyn massalarьq вyjyk iştirakile, saqlamlaştьruv kampanijasьnь vaqtьnda kejfijetli өtkerirmiz.

Useinova.

Olar, mavь denizniq daloqacьqlarьnen egleneler.

Өsymliklerni qorcalav işinde qadьnlar.

Өsymliklerni qorcalav boјьnça Qrьm instituti zararlь haşeratlar, xastalьqlar, pysyr otlarnьn biologijasьnь ogrenyv ve olarnen kureş tedbirlerini araştьruv boјьnça ilmij-tedqiqat işleri alьp bara.

Bizim koj xozajstvosь kul'turalarьmьznьn, bilxassa nazik kul'turalarnьn bereketliligini jukseltmege doqrultьlqan bu byjykten-byjyk işte hal' etiçi quvet qadьn spetsialistler, texnikij, ilmij xadimlerdir. Cynki institut kollektivinde 20 qadьn buluna.

Qadьnlar jaxşь calьşalar, bazь birleri ise institutda teşebbysci ve jaxşь udarniklerdir. Olar institutnьn işinde seneden senege guzel iş netiçeleri bereler.

Xersonskaja Jelena Antonovna, baş spetsialist, zararlь haşeratlarnen kureş boјьnça entomolog olьp, topraq zararlь haşeratlarnьn biologijasьnь ogrenyv sahasьnda iş alьp bardь ve endi olarnen nasьl kureşmek kerek olqanь xususьnda kosterişler berdi.

Xersonskaja arqadaş ilmij xadimler sektsijasьnьn reisidir. Dьvar gazetasьnьn redaktorь ve umumijetle aktiv çemaatcьdьr. O, tedqiqat işleri boјьnça coq calьşsa da, bir coq adamlarqa sebze, zaxire, pamuq ve bytyn zararlь haşeratlarь boјьnça agrolaboratorija[1] teşkil'atlandьruvda jardьm etti, agrolaboratorijalardaki kosteriçi vastalarqa kureş tedbirlerini berdi.

Xersonskajanen beraber bir brigadada komsomolka—laborantka Genametul'lina Razije calьşa ki, o istihsalij ve çemaat işlerinde institutnьn en jaxşь udarnitsasьdьr. Ona institut muzejini çanlandьruv vazifesi berilgen edi ve o bu işnin tamamile haqqьndan keldi. O jaxşь udarnitsa olaraq mukafatlandь.

Daha jaqьnda asperanturanь bitirip kelgen spetsialist entomolog **Ibatul'lina Fatime** өzinin yc ajlьq calьşuvьnda baqca dolgonoslarьnen kureş işinde guzel netiçeler kosterdi. Institutnьn jaxşь udarnitsasь olьp, jaxşь çemaatcь xadimdir.

Novopol'skaja Je. V.—Spetsialist entomolog olьp, spetsialistlerden birinçi olaraq laboratorija evi teşkil'atlandьruvqa udarlь surette sarьldь. O өz quvetinen Aqmesçid rajonь „Janь-Batrak" kolxozьnda laboratorija evini kosteriçi vastalarnen temin etti, taqьştьrdь. Bir coq lektsijalar oqьp, teçribeçi kolxoznikler gruppasь mejdanqa ketirdi ki, bu kolxoznikler 1934 senesi zarьnda baqca zararlь haşeratlarnen kureş boјьnça eki kere teçribe japtьlar.

Parijevskaja–spetsialist, xastalьqlarnen kureş boјьnça fitopotolog olьp, tytyn bereketlerimiznin en osal musallatь olqan tytyn mantarьnen kureş alьp bara. O 1934 senesi mantarnen kureşnin guzel netiçelerini berdi ki, onьn bu netiçeleri Qrьm Merkezij Içra komiteti tarafьndan taqdir olundь. Bu sene ise mantarnen kureş boјьnça 12 kolxozda massovьj teçribeçilik noqtalarь teşkil'atlandьrьlmaqtadьr.

Bizim institutьmьz qadьnlarnь juqarь işlerge qojuvnen de oqraşa.

Mesel'a: **Denkevic** Je.Ja.—ev temizlejiçi qadьn edi. Şimdi ise muzej işi texnigidir. Hem de guzel texniktir. O өzinin kvalifikatsijasьnь arttьruv yzerinde calьşa.

Teşkil'atьmьznьn her bir qadьnь bereketni jukseltyv boјьnça iş kompleksinin bir vintcigidir. Maşinistka **Petrova S. A.** vaqtьnь hesap etmejip, toqtamaj-turmaj calьşa ve guzel kejfijetli iş japa. Materiallar kolxozlarqa vaqtьnda kete.

Qrьm IZR-a (Өsymliklerni qorcalav instituti) kollektivi, qadьnlarnьn aktiv iştirakleri sajesinde bytynlej udarnьj brigadadьr ve өsymlyklerni qorcalav işini ileri alьp bara, bereketni jukseltyv oqrьnda, kolxozniklernin hallь-taqatlь өmyrleri ve bol'şevik kolxozlarь oqrьnda kureşeler.

OKONCUK

[1]) Agronomija laboratorijasь.

Bereket toplav kampanijasьna hazьrlьqta ana

Bereket toplav kampanijasь, koj xozajstvosьnьn en muhim sijasij kampanijalarьndan biri sajьla. Bu kampanija bytyn teşkil'atlardan, hazьrlьq ve özine çiddij diqqat talap ete. Bu kampanija başlьça, jerde hic bir dane byrtyk qaldьrmajьp bereketni vaqtьnda ve en qьsqa vaqьt icinde toplap almaq icyn kerek erkek ve kerekse qadьn olsьn kojnin bytyn işke jaraqan quvetini mobilizlemekni talap ete.

Bereket toplav kampanijasь vaqtьnda qadьn quvetini ev işinden azad etmek icyn her sovxoz ve kolxozda jaxşь sezon bala jaslileri teşkil'atlandьrьlmalьdьr. Ve bunda ana ve balalьqnь qorcalav teşkil'atlarь rol' ojnamalьdьr. Jasliler, öz vazifelerine ujqun olaraq, teşkil'atlandьrьlmaqa borcludьr. Her bir ana, işke ketkende, balasьnь jaslide rahat-rahat qaldьra bilmeli. Eger ana öz balasь icyn rahatsьz olmasa onьn emegi daha mahsuldar olьr.

Bundan ana-balalьqnь qorcalav teşkil'atlarьnьn birinçi vazifeleri şunlardan ibarettir

Jasli jaşьnda (4 jaşьna qadar) 15—20 balasь olqan her bir kolxoz ve sovxozda jasli teşkil'atlandьrmalь.

Jasli jaşьnda balalar 15-den az olьp, mektep jaşьna qadar olqan balalar zijade olqan sovxoz ve kolxozlarda mutlaqa, ajrь adamnen maxsus aş hazьrlamaqnen, hem de maxsus terbijeçi ile ajrь jasli gruppasь teşkil'atlandьrmaq kerektir. Eger bunьn aksine olsa — mektep jaşьna qadar balalar gruppasь teşkil'atlandьrmalьdьr.

Hepsinden zijade kolxozlarqa aid olqan ekinçi vazife—bu, jaslige en guzel bina ajьrmaqtьr ki, bu bina şöjle taqьştьrьlmaqa borcludьr: onda her ajrь balaqa ajrь krovatcьq, ekişer cift töşek carşafь, jurqan carşafь ve yst camaşьrь, ajrь elbez, ajrь qaşьq, kruzka, tarelka ve saire olmaqa borcludьr.

Ycynçi vazife, kolxozlarnьn en muhim vazifesi balalarnьn aşь meselesidir. Mьnda RSFSR Saqlьq Saqlav Xalq Komissarlьqьnьn 1 jaşьndan 4 jaşьna qadar bala icyn tajin etken şu aşaqьdaki normalarnь elde etmek kerektir.

Kundelik portsion (pajok). Beslejiçi maddeler.

Xlebnikovnьn tablitsasь muçibi

Produktlarnьn adlarь.	Gram hesabьnen miqdarь	Belok	Jaq	Uglerodlar.	Kolorijalarь.
Tvorognen beraber syt ve smetan	400	13,20	15,20	16,00	260
Kuby jaqь	16	0,14	12,99	—	114,44
Et	40	6,4	1,24	—	37,6
Jьmьrta	17	2,3	1,8	0,1	25
Hajvan mahsulьnьn jekyni	473	22,04	31,23	16,10	437,04
Arьş etmegi	50	2,60	0,25	18,85	90,50
Boqdaj etmegi	75	6,75	0,22	37,95	186,00
Grecixa, princ ve mannьj kurpe	30	3,18	0,69	18,69	96,00
Makaron	10	0,92	0,05	7,28	134,10
Qartop unь	10	0,07	—	7,28	30,2
Boqdaj unь	10	0,93	0,09	7,02	33,40
Bal	2	0,02	—	1,51	6,26
Qave ve caj	2	—	—	—	—
Qartop	150	1,65	0,15	21,0	94,5
Başqa sebzeler	150	0,90	0,15	8,55	40,50
Taze jemiş	100	0,2	0,2	4,8	22
Quru jemiş	20	0,32	—	8,92	37,80
Şeker	40	—	—	36,88	153,20
Nebattan cьqqan mahsulnьn jekyni	649	17,54	1,80	178,23	923,46
Hepsi	1122	39,58	33,03	194,33	1360,50

ve balalьqnь qorcalav teşkil'atlarьnьn vazifeleri.

Aqmesçid balalar evinde, balalar ойlelik aş aşajlar (Foto M. Kats)

Kolxozlar jaslilerni aşnen temin etmekte zijade iştirak etmege borclular. Mesel'a: Orçonikidze arqadaş 1934 senesi sentabrinde xozajstvennikler muşaveresindeki өzinin cьqьşьnda acьq-ajdьn olaraq, „Jaxşь xozajstvennik bala ucreždenijelerinin jaşajьşьndan kenarda turalmazlar ve olarnь jat sajamazlar"—dep qajd etti. Bu pek doqru. Ajnь bunьn kibi jaxşь kolxozlar bala ucreždenijelerinin jaşajьşьndan kenarda olmazlar; cynki jasli kolxoz xozajstvosьnьn bөlynmez qьsьmlarьndan biridir.

Az ehmijeti olmaqan diger mesele—bu jaslilerde terbije işidir. Bilxassa sezon jaslilerinde terbije işi pek osal qojulqandьr.

Mesel'a: kolxozlarnьn bir coqь koj xozajstvosь işlerine jaramaqan adamlarnь jaxut qart qadьnlarnь terbije etiçi sьfatьnen qojalar—bu, tabiij doqru degil, cynki bөjle adamlar bizim jetişmekte olqan nesilimizni terbije etip olamazlar.

Ajnь vaqьtta, sezon jaslilerinin meditsina xьzmetinen qaplanьp alьnmasь icyn çiddij diqqat, her jaslige doktor bekitilmesini elde etmek, hic olmasa her dekadada balalarnьn jasli binalarьnьn, aşlarnьn ve sairenin meditsina çihetinden kozden kecirilmesini elde etmek kerektir.

En çiddij diqqat, meme emgen balalarqa berilmege borcludьr. Olarnьn jaz vaqtьnda ana sytinden kesilmelerini elde etmek kerektir. Cynki bu meme emgen balalarnьn icek xastalьqьnen xastalanmalarьna tehlyke doqurьr.

Bunьn icyn, bereket toplav kampanijasь vaqtьnda keziçi jasli teşkil'atlandьrmaq jaxut bala emdirgen analarnь jaslige jaqьn işlerge begitmek kerektir ki, o өz balasьnь emdirmege bara bilsin.

Qrьm Saqlьq saqlav işleri xalq komissarlьqьnьn ana-babalarnь qorcalav upravlenijesinin planь muçibi 1935 senesi koj xozajstvosь kampanijalarь vaqtьnda sovxoz ve kolxozlarda 27 000 balanь sezon jaslilerinen qaplap almaqa borclumьz. Bu mьqdardan sacuv kampanijasь vaqtьnda 15 000 bin balalьq 44 jasli acmaq planlaştьrьlqan edi. Haqiqatta sacuv kampanijasьnda bu plan ajrь rajonlarda (Qarasuvbazar, Baqcasaraj, Çankoj, Byjyk-Onlar, Telman, Jalta, Aluşta, Kirov, Balьqlava ve Işyn rajonlarьnda) mьqtarça balalarnь jaslinen qaplap aluv planь artqacьnen eda olundь. L'akin, qalqan rajonlar өz planlarьnь sacuv kampanijasьnda tekmilinen eda etmediler. Sacuv kampanijasь vaqtьnda acьlqan bu jasliler, bereket toplav kampanijasьnda qavileştirilmege borcludьrlar. Qrьm Saqlьq saqlav işleri xalq komissarlьqь bu jaslilerden başqa bereket toplav kampanijasь vaqtьnda 14 669 balalьq 433 jasli daha aca.

Bereketni toplav kampanijasь vaqtьnda sovxoz ve kolxozlarda hepsi 28 000 balalьq 870 dane sezon jaslileri olmaqa borcludьr.

Deren-Ajьrlь.

Aqmesçid „Trudovoj Oktabr" fabrikasьnьn en jaxşь udarnitsalarьndan Sanije Settarova arqadaş. (Foto M. Kats)

Bereketni toplavqa

Bu sene bereket, kecken senesinden eki qat zijade olqanь, artьq ajdьn acьq korinip tura. Ordenli Qrьm respublikasьnьn sovxoz ve kolxoz cөlleri, nomaj bereket bermege jararlьqlь olqanlarьnь kosterdiler. Ebet, partija ve hukymet tarafьndan sacuv kampanijalarь vaqtьnda ortaqa qojьlqan ve sovxoz, kolxozlarnьn iş bajraqь sajьlqan **„Qrьm cөlleri bu vaqьtqa qadar misli korinmegen bereket bermege borcludьrlar“** lozungь bugun өzini haqqa cьqarmaqta.

Tabiij, bu lozung rast kele sөjlengen, rast kele ortaqa syrylgen lozung degil edi. O kutleni jenyvden jenyvge alьp ketken bol'şevikler partijasьnьn bol'şevik lozungь edi. O ilmij teçribe esaslarьnen esaslanqan lozung edi. Cynki başьnda genial' Stalin bulunqan kommunist partijasьnьn ve onьn Qrьm teşkil'atьnьn jolbaşcьlьqь altьnda Qrьm respublikasьnьn cөlleri, bu vaqьtqa qadar misli korylmegen texnikanen sil'alandь. Onьn cөllerindeki binlernen traktorlar, jyzlernen kombajnlar, binlernen murekkep maşinalar cөllernin nomaj bereket bermesine jardьm eteler. Işci sьnьfьnьn, kolxoz kojlylerinin ve memleketimiznin bytyn emekdarlarьnьn maddij ve medenij vazijetlerinin jukselmesini, hallьtaqatlь өmyrnin elde etilmesini qajqьrqan kommunist partijasь ve Sovet hukumeti cөllerimiznin bizim istegenimiz qadar bereket bermesi icyn bytyn imkanlarь doqurdьlar. Ebet, bugunki koryngen rekord bereket jalьnьz mьna bu jardьmlar ve tedbirler sajesinde elde etildi.

„Bereketni toplav—koj-xozajstvosь senesinin en qьzqьn iş talap etken en zijade mesul' deviridir. Bereket toplavnьn muvafaqijetleri, kolxozlarnьn bol'şevikçe qavileşmeleri ve kolxoz hallь-taqatlьlьqь oqrunda kureş muvafaqijetlerini pek zijade tajin ete“. (Caqar.)

Mьna bu devirge hazьrlьq bu sene daha byjyk ceviklik, daha byjyk qajret ve çanlьlьq talap ete. Cynki nomaj bereketni nymunevij surette, en qьsqa muddet icinde bereketni hic bir qajьpsьz toplap almaq, zaxire teslimi ve MTS-lerge natur plata beryv planьnь bytyn Sojuzda birinçi olaraq eda etmek—jalьnьz onь muvafaqijetli hazьrlьqnen qarşьlap almaqa baqlьdьr.

Bunьn icyn şimdiden bytyn japьlmasь kerek olqan işlerni japmaqnen beraber, diger koj xozajstvosь işlerinin planlarьnь eda etip taşlamaq kerektir. Qara sabanlarnь praxlav, picen caluv, erte silos japuv planьnь eda etyv, propaşnoj ve texnikij kul'turalarnь otap taşlav—bularnьn hepsi bereket toplavqa başlaqanqa qadar içra etilip qojьlmaqa borcludьrlar. Bu, şubhesiz sovxoz ve kolxozlarnьn bytyn quvetlerini **teşkil'atlь surette** bereket toplamaq icyn bьraqmaqa imkan doquraçaqtьr. Mьna aslь **teşkil'atlьlьq** da bundadьr.

Bunьnle beraber kolxoz ve sovxoz kutlelerinin sijasij anlьlьqlarь ve sьqь birlikleri—bu teşkil'atlьqqa jardьm eteçek, onь doquraçaq en esas şartlardьr.

Janьda olьp kecken bytyn Qrьm Kombajnjorlar Sljotь **Stalin** arqadaşqa jollaqan mektybinde, **„Cөl gemilerinin“** **„otlicno“ calьşmalarь icyn sotsialist jarьşьnь kenişletyv bajraqь altьnda bizim alьp barqanьmьz lozung, bereket toplavnь sacuvdan daha zijade teşkil'atlь ve qьsqa muddette alьp barmaqtan ve zaxire teslimi, MTS-lerge natura haqqь beryv planьnь sajlama zaxirenen muddetinden evel Sovetler memleketinde birinçi olaraq toldьrmaqtan ibaret-tir“**—dep qajd etti.

Ebet, mьna bunь cөl gemilerinin udarnik kapitanlarь olqan nomaj bereketni qajьpsьz, qьsqa muddet icinde toplap almaqa bol'şevik qanlarь qajnaqan adamlar ajttьlar.

Mьna kombajnjor qьzlar ne ajtalar: **Ananjeva** (Icki MTS-i kombajnjorь) **„Bytyn quvet, bytyn energijamnь, kombajnjorlar mektebinden alqan bytyn bilgimni kombajnьmnьn Qrьmda ogde ve udarnьj kombajn olmasьna sarf etem“**—dej.

Işyn MTS-i kombajnjor mektebi oqujuçьlarьndan **Bocarova** arqadaş oqu-jazь bilmegen bir qьz edi. O oqu-jazь ogrengen soq bu kun jaxşь bir kombajnjor oldь. O sljotta: **„Men praktikada juksek bereketni toplavda udarlь calьşaçaqьma**

teşkil'atlanmalь.

sөz berem. Men bizim ogdeki en jaxşь kombajnjorlar kibi maşinaqa sahip olmaqnь өzime maqsat etindim"—dej.

Bunьn kibi qьz kombajnjorlardan **Byrdugova,** Marija **Kozuv** ve **Bьkova** arqadaşlar da udarnik—kombajnjor olaraq bu senenin nomaj bereketini toplavda en qajretli surette calьşmaqa hazьr olqanlarьnь bildirdiler.

Bizde şimdi qьzlardan traktoristkalar, şofjorlar bar. Bulardan pek coqlarь өz işlerine sahip olqanlarьnь kosterdiler. Bulardan bir coqlarь sovxoz ve MTS-lerde calьşalar. Olar, mьna bu kombajnjorlarnen sьralaşmaqa borclular.

„Qadьn — kolxozda byjyk quvettir" (**Stalin**) Bereketni toplavda kolxoznitsalarnьn ojnajçaqlarь roli az ve kucyk degil. On binlernen qadьnlar Qrьm cөllerinin bereketlerini toplavda byjykten byjyk işler japmaqa borclular.

Bunьn icyn kolxoznitsalar, işte muvafaqijetni temin etmek icyn, şimdiden tekmil hazьr turmaqa ve kolxoz pravlenijeleri ise, qadьnlarnьn tolu surette calьşmalarь icyn bytyn imkanlarnь doqurmaqa meçburdьrlar. Hic bir kolxoznitsa, qьz kombajnjordan artta qalmajьp, өz ucastkasьnda juksek kejfijetli iş bermelidir.

„Kolxoz partija teşkil'atlarьnьn, odinocka kommunistlernin ve partijasьz aktivlernin oginde ajrьça talaplar өsip cьqalar. Olarnьn birinçi borclarь, her kolxozniknin bereket toplav kampanijasьnda olqanь kibi ijun ajьnda da kercekten calьşmasь icyn kolxozda bojevoj obstanovka mejdanqa ketirmektir."

Caqar arqadaşnьn bu kosterişi hem kolxozniklerge ve hem kolxoznitsalarqa aittir. Her kolxoznitsa bereket toplav kampanijasьna qadar өzinin calьşqan ucastkalarьndaki işlerni japьp qojmaqa ve egin toplavda bytyn barlьqnen iştirak etmege borcludьr. Artta qalqan ajrь gruppa kolxozniklernin ufaq burzuazija çajraqlьqlarьndan fajdalanaraq kolxoznь jьqmaqa tьrьşqan sьnfij duşman ьmtьluvlarь kolxozьmьz tarafьndan amansьz qьrьlmaq kerekler. Cynki bu sьnfij duşmanlar „sacuvdan soη rahatlanuv", „tьnьş aluv", „hajvanlarqa tьnьş aldьruv" kibi teorijalar içad etip, kolxozlarda işlerge mani olmaqa tьrьşalar. Olar, bereket toplav kampanijasьna hazьrlьqnьn jьqьlmasьnen bereket toplav kampanijasьnьn buzulaçaqьnь ve bunьn netiçesinde kolxoznьn kederleneçegini, zararlanaçaqьnь pek jaxşь bileler. Mьna bunьn icyn bu „teorijalar" ve bu „teorijalarnь" doqurqan sьnfij duşman qattь otpor almaqa borcludьr.

Elmira.

Najdorf MTS-sьnda en jaxşь udarnitsa Kombajnerka Kozuв Marija arqadaş.

Kijik otlarnen amansьz kureş nymunesi.

Aqmesçid rajonь „Jetemen“ kolxozьnьn cəl brigadasьnьn en jaxşь udarnitsalarьndan Lejla Asanova arqadaş.

„Kijik otlarnen kureşte, zaxire kul'turalarnь (bogdaj, arpa, çьlap) otavnьn ajrьça ehmijeti olqanьnь hesapqa alaraq sovxozlarda, kolxozlarda ve jedinolicnik xozajstvolarda bytyn kuzlik ve jazlьq başaqlь kul'turalardan bytyn coq jьllьq ve bir jьllьq kijik otlarnь, eki kere tegiz olaraq elnen otavnь kul'turalar baş qusmaqa başlaqanqa qadar mutlaqa japmaq kerek dep tanьmaq“.

(VKP(b) Oblast Komiteti ve Sovnarkomnьn aprel 10 tarixlь qararьndan).

Bu qararlarnь Aqac eli koji **„Jetemen“** kolxozь cəl brigadalarьnda işledi.

Cəl brigadalarьnda olqan işci quveti zvenolarqa bəlyndi.

Rajon partija teşkil'atьnьn avuşьçь qьzьl bajraqьnь 2 seneden beri taşьqan bu kolxoznьn cəllerinde **635** gektar ekin bar— Zvenolar bir-birlerinen sotsjarьş dogovorlarь japtьlar.

Kolxozda en jaxşь udarnitsalardan **Razije Ibrahimova** arqadaşnьn udarnij qadьnlar zvenosь **Abduramanov A.** arqadaşnьn zvenosьnь sotsjarьşqa caqьrdь, bu udarnij qadьnlar zvenosь, birinçilikni başqa zvenolarqa bermedi. Cynki bu zvenoda, **Razije Ibrahimova, Asibe Osmanova, Lejla Asanova, Nina Topuzova** kibi her birisi eki adam qadar jaxşь kejfijetli iş japqan udarnitsalardьr.

Bir ceti **„Qurtlь ova“**, diger ceti 4 kilometro avlaqta **„Qara ova“da** olup **635** gektar jerni qaplap alqan bu mejdanlьqnь korgen bazь iş qorqaqlarь bu qadar ken əryşnin icerisindeki otnь birlej-birlej elnen cəplemek mumkynmi? – dep, qorqьştьlar.

Udarnij qadьn-qьzlar zvenosьnda calьşqan udarnitsalar, **„maqsadьmьz juksek rekord bereket almaq degilmi? Kulaknьn dostь, bereketnin duşmanь olqan kijik otlarqa bizim sotsialist cəllerimizde jer joq“**—dep, bytyn zvenolardan evel cəlde buiunmaqa qararlaşqan bu qadьnlar zvenosь her kesten evel turup ьzannьn başьnda bulunalar.

Bereketni toplav kampanijasьnda plan oqrunda kureşmege alьşьp qalqan bu udarnij zvenonьn udarnitsalarь, erte işke başlap işten kec qajtmaqnь əzlerine vazife ettiler.

Diger zvenolar kojden ьzannьn başьna kelgenge qadar bu udarnij zvenoda calьşqanlardan her birisi 0,25 emek kuni qazanqan miqdarda iş japalar.

Bu tarьzda calьşuv sajesinde **„Jetemen“**liler 635 gektar ekinnin icerisindeki kijik otlarnь, birlej-birlej alьp juksek kejfijetnen majьs 23-te bitirdiler. Olar artьq bu otsьz ьzanlardan temiz çьnьs bereket alaçaqlarьna eminler.

Şimdi ise, kolxozda bereketni juksek kejfijetnen toplamaq icyn hazьrlьq kete, calqь maşinalarь, senekler, tьrnavuclar, maçarlar, molotilkalar tamir etile, taqьştьrьla, majlanьp qojьla.

Bytyn Sojuz qьzьl taxtasьna udarnij brigadanьn namlь adamlarь dep, kecirilgen Settar Ijupov arqadaşnьn brigadasь tez vaqьttan bereketni toplavqa başlaj. Bu vaqьt mejdan cəlde deniz tolqunь kibi tolqunlanьp turqan altun tysli boqdaj ьzanlarьnьn icerisinde cəl gemileri kombajnlar jaldajçaq, bir coq traktorlar guryldejçek, sajьsь 12-ni kecken calqь maşinalarь zadьrdajçaq. Molotilka kombajnlardan cьqqan ilki bereket devlet ambarьna keteçek. Dynjada hic bir tyrly zevq, sefaqa denişmek, qijas etmek mumkyn olmaqan bu zevqlь daqqalarda plan oqьrьnda kureşni Asibe, Lejla, Nina, Razijeler sabьrsьzlьqnen beklejler.

ESKENDERLI S.

Aqmesçid rajonь „Jetemen“ kolxozьnьn jaxşьdan da jaxşь udarnitsalarьndan Emine arqadaş.

En ogdekilernin jenişleri.

Kujbьşev rajonь „Stalin" kolxozьnь tytyn brigadasь udarnikleri tytyn oturtalar.
(Foto M. Kats)

Tytyn işinde işci quvetinin 75 protsentini teşkil etken qadьn, qьzlar en mesulijetli muhim iş sajьlqan fide sacьp østiryv işinden başlap, o tytyn fidesini oturtьp capalajçaq, qьraçaq, tizeçek, qurutaçaq, demetlejçektirler. Bøjleçe tytynnin 80—85 protsenti qadьn, qьzlarnьn ceber ellerinden cьqaçaqtьr ki, bu da, byjyk sevgili jolbaşcьmьz **Stalin** arqadaşnьn **„Qadьnlar kolxozda byjyk quvettir"** søzinin ne qadar doqru, jerinde ajtьlqanьnь isbat etmektedir.

VKP(b) Oblast komiteti ve sovnarkomnьn tytyn oturtuv ve zijankarlarnen kureş haqqьnda 35 senesi aprel 13 tarixlь qararlarьnda, **„sovnarkom ve oblast komiteti bu sene tytynlerden juksek bereket aluv meseleleri etrafьna işcilerni ve kolxoz massalarьnь mobilizlev vazifesini ajrьça qajd eteler"** denile.

Partija ve hukumetnin bu qajdьnь işnen jerine ketirgen, nazik kul'tura rajonlarь icersinde bytyn kampanijalarda ogde ketken Sudaq rajonь bu sene 300 gektardan ibaret tytyn oturtuv planьnь juksek kejfijetnen bytyn Qrьmda birinçi olaraq eda etti.

Bu rajonda tytyn oturtuv planlarьnь en evel toldьrqan Toqlьq koji **„Qrьm Obkom"**, Arpat koji **„Qьzьl Oktabr"**, Ajserez koji **„Qrьm Merkezij içra komiteti"** kolxozlarь oldь.

Ajserez koji **„Qrьm Merkezij içra komiteti"** kolxozьnda **Açire Sofu** arqadaşnьn zvenosь her kun 2000 metr jerine 3000 metr jerge tytyn oturttь. Cynki bu zvenoda zveno jetekcisinden qajrь en jaxşь udarnitsalardan **Zejnep Z., Kerja Suvade** arqadaşlar buluna ediler

Toqlьq koji **„Qrьm Obkom"** kolxozь 10 gektar tytyn oturtuv planьnь majьs 5-te, tytynnin birinçi capasьnь majьs 25-te bitirdi. Tytyn brigadasьnda calьşqan jaxşьdan da jaxşь udarnitsalardan **Anife, Alim A., Esmaşerfe Bilal, Anife Benseit** arqadaşlarnьn birinçi maqsatlarь tytynden juksek kejfijetli bereket almaq, Voron koji **„Janь hajat"** kolxozьnda olqan „Qrьmtabaksьrjo„nьn avuşьçь qьzьl bajraqьnь Toqlьqqa avuştьrmaq edi. Olar bol'şevikce kureştiler, bajraqnь artьq elge aldьlar.

Daha kecken sene bytyn kampanijalarda ajьplь, surette artta qalqan bu kolxoz bu sene bu qadar øsmekte. Uskutliler ise 105 gektardan ibaret tytyn oturtuv planьnь 105,5 ga olaraq partija ve hukumetnin kostergen muddetinden 5 kun evelsi Aluşta rajonьnda birinçi olaraq bitirdiler.

Uskut koji **„Stalin"** kolxozьnьn kolxoz işinde planlarnь toldьruvda namuslь surette calьşqan ajtuvlь bir coq udarnitsa qadьn, qьzlar bar. **Colaq**

Aqmesçid rajonь „Jetemen" kolxozьnьn udarnikleri kiik otlarnь temizlej.
(Foto M. Kats)

Nasibe, Qırqara Ajşe, Candır Momine, Pazarnij Anife, Momine Mamut sajıları jyzni kecken namlı udarnitsaları, tytyn işinde bol'şevikce calıştılar. Plan oqrında kureşte qalip kelgen udarnik, udarnitsalar şenlenmege kercekten de haqları bar. Majıs 26-da 24 linejka jekildi, 290 qadar tytyn işinde calışqan kolxoznik, kolxoznitsalar kojden 4—5 kilometr uzaqta deniz jalısına keteler. Aljeşil anterler kijip tırqı ceşit renklerde ceceklerden japılqan bir buketni andırqan qızlar, qadınlar:

Artta qalqan kolxozlar da bizden örnek alsınlar da ej... planlarını toldırsınlar ej...— dep jırlajlar. Olarnın keskin sesleri Uskutnin juksek qırlarına aks ete. Deniz jalısında muzika cala, bu 290 kureşci ojnajlar, egleneler, şenleneler.

Baqcasaraj rajonında en ogde ketken „**Profintern**“ kolxozını bilmegen adam azdır.

Bu kolxozda 73,5 gektardan ibaret tytyn oturtuv planını majıs 22-de rajonda birinçi olaraq eda etti. Bu kolxozda **Arif Memetnin** brigadası elindeki qızıl bajraqnı hic bir brigadaqa bermedi. Bu brigadada Naime Umernin zvenosı her vaqıt birinçilikni alıp keldi. Kunde 4500—5000 metr jerine 6800—7000 metr jerge tytyn oturttı. Bu zvenoda **Naime U, Azize J., Afize A.** arqadaşlar 1000 metr jerine 1250—1300 metr jerge tytyn oturttılar. Brigadirge bir çep saatı, brigadada olqanlarqa 250-şer ruble para mukafat berildi.

Qırımda en coq tytyn sacqan rajonlardan **Kujbışev** rajonı **1345** gektardan ibaret tytyn oturtuv planını majıs 26-da eda etip VKP(b) Oblast komitetinin sekretarı **Semjonov** arqadaşqa Sovnarkom reisi **Samedinov** arqadaşqa Qırım Merkezij içra komitetinin reisi **Tarxan** arqadaşqa raport bermek haqqını qazandı.

Tytyn işinde namuslı kureşyvlerinen nam qazanqan Baqatırlı **Rahimeler, Aqşerfeler,** Qlavırlı **Çevherler,** Cerkezkermanlı **Esma Tenzileler,** Zalan kojli **Şefiqa Muneverler** ve bir coqları işni vaqtında bitmesine calıştılar.

Tytyn oturtuvda birinçilikni alqan rajonlar, kolxozlar otalav, capalav kampanijasında da og safta bulunmaqa borcludırlar.

Sevil B.

Baqcasaraj rajonı „Profintern“ kolxozında tytyn brigadasının jaxşıdan da jaxşı udarnitsa ve udarnikleri tytyn oturtalar. (Foto M. Kats)

Mektepke qadar terbije oçaqlarьna diqqat arttьrьlmalьdьr.

Qrьm Xalq Maarif Komissarlьqь janьnda mektepke qadar terbije bөlyginin 1935 senesi planь boyunça, kolxozlarda bala baqcalarь ile 10 000 ve bala mejdancalarь ile de 35 000 bala sarьlьp alьnaçaqtьr. Bulardan bahar sacьmь kampanijasь vaqtьnda 25 protsenike qadar bala sarьlьp alьnqandьr.

Tytyn oturtuv ve capa vaqьtlarьnda ise her kolxoz ve sovxozda bala mejdancalarь acьlьp mektepke qadar terbije caqьnda olqan balalar sarьlьp alьnmaqtadьr.

Bereketni toplav kampanijasь vaqtьnda her bir kolxoz, sovxozda bulunqan bytyn işci quvetlerinden fajdalanmaq kerektir. Bu sebepten kolxozdaki ve sovxozlardaki analarnь bala baqmaq işinden azat etip rahat calьşmalarь icyn balalarnь 100 protsent bala baqcalarьna ve mejdancalarьna sarьlьp alьnmalь. Ve bala baqcasь kejfijetce juksetilmeli.

L'akin, bir taqьm kolxozlarda bala mejdancalarь terbije bergen oçaqqa oşamajьp, jalьnьz aş aşatqan bir aşxanaqa oşamaqtadьr. Bu da bala baqcalarьnda ve mejdancalarda, calьşqan terbijeçilernin bilgileri aşaqь dereçede olqanьndan sebeptir.

1935 senesi jaz kampanijalarь vaqtьnda kolxoz, sovxoz ve MTS-lerde acьlaçaq bala baqcalarьnь ve mejdancalarьnь azьrlьqlь terbijeçiler ile temin etmek icyn Qrьm Xalq Maarif Komissarlьqь ve Topraq Xalq Komissarlьqь birlikte rajon larda 350 terbijeçi jetiştirmek icyn eki aftalьq kurslar acmaqa qarar berdi.

Bu juqarьda kosterilgen maqsatnь içra etmek icyn rajon maarif ve rajon topraq teşkil'atlarь kolxozlarda anlatuv işlerini jeterlik dereçede alьp barmaqanlarьndan bir taqьm rajonlarda bu kurslar hal'a daha teşkil olunmadь.

Bir taqьm rajonlarda ise kurslarnь bitirip cьqqan terbijeçiler de bala mejdncalarьnda calьştьrьlmajьp brigadir, jaxut zvenovoj olьp calьşalar. Bөjle hal ise kolxoz reislerinin bala terbijelev işine keregi qadar ehemijet bermejuvlerinden ileri kelmektedir. Bytyn kolxoz jolbaşcьlarь Qьrm Xalq Maarif Komissarlьqь ile Qrьm Topraq Xalq Komissarlьqьnьn birlikte qararьnь eda etmeliler, jani her bir kolxoz bala mejdancasьna ujqun oda, ajrь jemek, bilgili terbijeçiler ve diger kedikler ile temin etmege tьrьşmalьdьrlar.

Qьzqьn iş vaqьtlarьnda bala mejdancalarьnь jalьnьz kundyz calьştьrtmajьp, geçe, kundyz calьşqan mejdancalarqa cevirmek kerektir.

Jazda balalarnь qaranlьq, basьq binalarda otьrtmajьp temiz havada, jaxut baqca kenarlarьnda eglendirmeliler. Geçe calьşqan mejdancalarnьn binalarь kundyzden havalandьrьlmalь.

Kolxozda jazlьq bala mejdancalarьnь qьşta da calьştьrmaq icyn kerek olqan hazьrlьqnь şimdiden kormek kerek.

Bizim maqsadьmьz kolxozlarda jalьnьz qьzqьn iş vaqьtlarьnda balalarnь bala mejdancalarьnda toplap terbije bermek degil de, daimij—jaz ve qьş calьşqan bala baqcalarьna cevirmek ve mektepke qadar terbije caqьnda olqan bytyn balalarnь sarьp almaq; olarnь kommunizm terbijesinen terbijelemektir.

Sakajeva.

Her bala baqcasь өzinde bөjle bala koşeleri teşkil'atlandьrmalьdьr.

Hajvançılıq işinde qadınlarnıń roli.

Kujbışev rajonь „Kommunizm“ kolxozьnda eń jaxşь sьoqьr saoqьçь Ajşe arqadaş.

Stalin arqadaş kolxoznik udarniklerniń birinçi sjezdinde kolxozdaki qadьnlar haqqьnda „mьnda iş jalьnьz qadьnlarnьń xalqnьń jarьsьnь teşkil etmesi degildir. Eń birinçi şu ki, kolxoz hareketi bir sьra beçerikli qadьnlarnь jolbaşcьlьq işlerge çelp etmesindedir.“

Stalin arqadaşnьń bu sözinin qajet doqru olqanьnь qadьnlarnьń hajvan asravçьlьqtaki kibi, byjyk bir işte çiddij ve işkyzar iştiraklerini daha acьq surette kostere. Mesel'a:

Işyn rajonь „Vilar“ kolxozьnda hajvançьlьq vazifesinde calьşqan Gupkova Vera sьoqьr saoqьçь, Kovtun Nina ise yc jьldan berli hajvançьlьq fermasьnda calьşqan buzavçь, Sijanika ve daha başqa udarnitsalarnьń temiz viçdanlьça işke janaşaraq emekni sotsialistce teşkil'atlandьruvlarь sajesinde hajvançьlьq fermasьnьń planь 1934 senesi toldьrьldь.

Xususan bьzavçь Sijanika bьzavlar arasьnda hic bir telef olmaoqanь icyn 1934 senesi eki kere mukafatlandь.

„Voroşilov“ kolxozьnda sьoqьr saoqьçь Goncarova arqadaş fermada yc jьl calьşuvь teçirbesi sajesinde her sьoqьrdan bir jьlda 1780 litr syt aluvnь elde etti. Onьń baqqan sьoqьrlarьndan hic de qьsьr sojь qalmadь.

Ajnь „Vosxod“ kolxozь fermasьnda eki jьldan berli calьşqan Dorofejeva arqadaş zootexnikanьń kosterişlerini jaxşь ogrenip, onь ömyrge kecirerek, orta hesapnen her sьoqьrdan jьlda 2376 litr syt aluvnь elde etti. Onьń baqqan bьzavlarь ise, her biri kunde 600 gramm arta.

Baqcasaraj rajonь Ax-Şejx „Guzel jel“ kolxozьnda krolik fermasь bar, bu fermada 1933 senesi 50 dane krolik olьp, bu kroliklerden 168 krolik ala bildiler.

1934 senesi ise krolik brigadasь brigadiri Zөre Bekir arqadaşnьń guzel jolbaşcьlьqь sajesinde ferma eki jьlda 847 saoqlam krolik aldь, plan ise 111,39% toldurьldь.

Zөre Bekir arqadaş konkurs ştabь tarafьndan 200 ruble ile mukafatlandь.

„Kommunizm“ adьnda kolxoz fermasьnda sьoqьr saoqьçь Ajşe arqadaş өz vazifesini bol'şevikce alьp baruv sajesinde, onьń baqqan sьoqьrlarьnьń her jьl syti arta.

Partija ve hukumetnin hajvançьlьq xozajstvosь haqqьnda kosterdigi inkişaf jollarьnen өsmesinde, kadr meselesi eń byjyk rol' ojnaj, cynki sotsialist xozajstvosьna jolbaşcьlьq etmek hajvanlarnь jaxşь baqmaq ve kerek olqan jemni guzel bermek işni jalьnьz hazьrlьqlь kadrlar alьp bara bilirler.

Qrьmda ise bu sahada tahsilli olqan hajvan asravçьlьq kadrlarь ve veterinarlar jetiştirgen yc texnikum oldьqь kibi, hajvançьlьq ferma mudirleri ve brigadirler jetiştirgen 12 rajon kolxoz mektepleri bar. Bu mektepler 1934 senesi 311 ferma mudiri, brigadirler, hajvançьlьq ve daha başqa kvalifikatsijada qadьn kadrlarь jetiştirdi. Eki jьl icersinde ise bunьń kibi daha bir coq kadrlar jetiştireçektir.

Bytyn Sojuz Xalq Topraq Komissarlьqьnьn 3 aprel qararьnda, 1935 senesinin sonьna qadar hajvançьlьq işinde kolxozlarda, fermalarda ve kolxoznikler arasьnda konkurs il'an oluna. Birinçilikni qazanoqanlarь icyn bir coq mukafatlar ajrьlqandьr.

M. Mollajev.

Aqmesçid rajonь „Jetemen“ kolxozь cel brigadasьnda zveno jetekcisi ve eń jaxşь udarnitsa Razije Ibraimova arqadaş.

QЬZAMЬQ.

„Bala xastalьqlarь“ serijasьndan.

Juqunclь bala xastalьqlarьndan sajьlqan ve rusca „Корь“ adьnen belli olqan bu xastalьqqa tatarça bazь jerlerde „qьzьlca“, bazь jerlerde „qьzamьq“ derler. Doqrьsь—qьzamьqtьr.

Qьzamьqqa xalq arasьnda jengil bir xastalьq dep baqalar. Halbuki, qьzamьq bala xastalьqlarь icinde en coq ölymge sebep olqan xastalьqlardan birisidir. Mese'la, bu jьl baharde jalьnьz Aqmesçid icinde qьzamьqtan ölgen balalarnьn sajьsь difterija ve skarlatinadan ölgen balalarnьn sajьsьndan bir qac kere zijade edi. Qьzamьqnьn jalьnьz ölymi coq olmaqnen qalmaz; o bala vuçutьnь pek zajьflatьr ve onьn tyrly xastalьqlarqa tutьlmasьnь qolajlaştьrьr. Qьzamьqtan jatьp turqan balalar difterija, skarlatina, boqma öksyryk kibi xastalьqlarqa qolaj tutulьr ve bu soj xastalьqlarnь pek aqьr kecirirler.

Her bir juqunclь xastalьqnьn özine maxsus belli bir mikrobь bardьr. Qьzamьqnьn da, şybhesiz, ajrьça bir mikrobь bardьr. L'akin bir coq araştьrmalarqa baqmadan, qьzamьqnьn mikrobь bugunge qadar tapьlqanь joq. Bir coq alimlernin fikrinçe qьzamьq xastalьqьnьn mikroblarь tomalaq şekilde olьp, insannьn nefes jollarьndan kirerler. Qьzamьq en zijade baharde korinir. Mektep, jasli, bala baqcalarь kibi balalarnьn coq toplanqan jerleri qьzamьqnьn daqьlmasь icyn en kelişikli bir şarttьr. Qьzamьq mikroblarь bir adamdan digerine doqrьdandoqruqa (aqsьrqanda, oksyrgende) kece bilgeni kibi xastanьn urbasьndan, jyzbezinden, javlьqьndan daxi kece bilir. Qьzamьq en zijade 1—10 jaşьna qadar olqan balalarda korynir. Bir jaşьna qadar olqan balalarda qьzamьq pek sirek korinir.

Qьzamьq mikroblarьnьn vuçudqa kiriş jollarь icinde en birinçi jer aqьz ve burundьr. Her tyrly juqunclь xastalьqnьn mikrobь insan vuçutьna kirgenden soη xastalьq başlanqanqa qadar aradan 1—2 hafta qadar bir vaqьt kecer; buna xastalьqnьn gizli devri derler. Qьzamьqnьn gizli devri 9—10 kun qadar devam eter. Bundan soη xastalьqnьn ilk al'ametleri pejda olьr. Xastanьn sьçaqь cьqar, maddesi qacar, başь aqьrьr, kozleri qьzarьr ve cьlpьqlanьr, beti ve koz qapaqlarь şişer, burunь tьqalьr, qaba bir oksyryk pejda olьr. Bu hal eki-yc kun qadar devam etken soη xastalьq artьq tam manasьnen başlar. Sьçaq jukselir, 39—40 gradusqa qadar cьqar, xasta jarьqqa baqamaz—kozleri qamaşьr, oksyryk, tьmav ve baş aqrьlarь zijadeleşir ve nihajet, **tokynti** pejda olьr. Tokynti qoju qьrmьzь tyste, berçimek byjyklyginde olьp başta bette, arqa ve kokyste korynir; bundan soη bytyn vuçudqa çajrar. Tokynti yc-dört kun qadar turoqan soη aqarmaqa başlar ve bir qac kunden daha bys-bytyn qajьp olьp keter. Xastanьn terisi qabuqlanьp tyşmege başlar. Teri kepek danesi kibi tokylir. Bu zaman artьq xasta özini guzel dujar: sьçaqь tyşer, baş aqrьlarь eksilir, maddesi kelir. Bu suretle qьzamьqnьn başlanqьcь, ketişatь ve bitmesi eki hafta qadar bir vaqьt devam eter. L'akin qьzamьqnьn özinden zijade onьn vuçutta qaldьrqan **netiçeleri** qajet aqьr olqanьnь biz juqarьda sөjlep kecken edik. Bьraz da qьzamьqnьn insan vuçutьnda qaldьrqan netiçelerinden bahs etejik.

Qьzamьqnьn vuçutta qaldьrqan netiçeleri icinde en aqьrь—**çigerlerde** korynir. Bu çigerlernin vospalenijesidir. Tokynti bitip xasta esini toplaj başlaqanda janь baştan bir daha sьçaq koterilir; xastanьn baş aqrьlarь zijadeleşir, oksyryk artar, nefes almaq kucleşir. Bu suretle xasta janь baştan bir daha xastalanьr. Çigerlernin vospalenijesi qьzamьq xastalьqьnьn en aqьr, en istenilmegen netiçelerinden birisidir. Bir coq balacьqlar qьzamьqnь jaxşь kecirgenleri halda, onьn netiçesinde mejdanqa kelgen çiger vospalenijesini kecirip olamajьp өleler.

Qьzamьqnьn çigerlerde qaldьrqan netiçelerinden birisi de—**tuberkuljozdьr**. Şimdige qadar vuçutta gizli bir şekilde olqan tuberkuljoz qьzamьq netiçesinde zajьflaqan vuçutta byjyk bir cabikliknen ilerilemege başlar. Tuberkuljoz mikroblarь jalьnьz çigerler xastalandьrmaqnen qalmajьp, bazan xastanьn mijine de kecer.

Bu zaman balacьqlar mij tuberkuljozьndan өlerler.

Qьzamьqnьn netiçelerinden birisi de xastanьn qulaqlarьnda korylir. Xastanьn aqьzь icinde bulunqan coqtan coq irin doqurьçь mikroblar aqьz icinden qulaq icine keçer ve onь xastalandьrьr-lar. Sьçaqь tyşe başlaqan ve bьraz özini toplaqan xastanьn halь janь baştan bir daha fenalaşmaqa başlar: sьçaq birden birge koterilir, baş ve qulaq aqrьlarь başlar, 5—6 kun irinlevden son qulaq teşilir ve qanle qarьşьq irin tьşarь aqmaqa başlar. Qulaq teşilip aqa başlaqan soη xasta bьraz rahatlanьr; sьçaqь tyşer ve özini guzel duja başlar. Eger qulaq özliginden teşilse, netiçesi o qadar qorqunclu olmaz. Jalьnьz qulaqta bьraz tьnьqlьq qalьr. L'akin, bazь kereler qulaq icinde toplanqan irin tьşarь cьqmajьp qulaqtan mijge aqar. Bu coq qorqunclu bir haldьr. Xastanьn miji irinlemege

başlar; sьçaqь pek zijade koterilir; kucly baş aqrьlarь, qusmaqlar, essizlik başlar ve xasta bir daha өzine kelmeden өler.

Qьzamьqnьn netiçelerinden birisi de—**icek-lerde** korynir. Xastalьqnьn sonlarьna doqru ic kitmesi başlar. Xasta qьsqa bir zaman icinde pek zijade zajьflar ve coqsь vaqьt ic kitmesinden өler.

Qьzamьqnьn tedavij ve profilaktikasь.

Qьzamьqnen xasta balanьn baqьluvь pek zijade diqqat etilmesi kerek şejlerdendir. Başta bir xastanьn bulunqan odasь bir qararda sьçaqlьqta olmalьdьr (15—18 gradus); oda icindeki havanьn temiz olmasь her vaqьt koz oginde turmalьdьr. Jazda pençereler acьq tura bilir: balanьn suvuqlanmasьndan qorqmaq kerekmej; jalьnьz eki taraflap hava kelmesinden (skvoznik) qacьnmalь. Hava suvuq olsa pençereler sьq-sьq acьlьp odanьn ici havalandьrьlmalь. Pençere qapaqlarьnь qapatmaq, pençerelerge qara jaxut qьrmьzь perdeler asmaq kerekmez; balanьn kozleri pek qamaşsa, başьnь jarьqtan cevirmek jetişir. Xastanьn temizligine ajrьça diqqat etmek kerektir; onь çuvundьrmadan qorqmaqa hicte mana joq: her kun jaxut eki kunde bir çuvundьrmaq kerektir. Betini, el ve ajaqlarьnь talьq suvnen her kun çuvmalь. Aqьzьnь, tişlerini temizlemege ajrьça diqqat etmeli. Ançaq bu suretle aqьzьndan qulaqьna mikroblar kitmesine qarşь cьqmaq mumkyn olьr ve bu suretle qulaqnьn xastalanmasь toqtatьla bilir. Balanьn catlaqan dudaqlarьna vazelin jaqmalь, cьlpьqlaqan kozlerini bornьj kislotanen juvmalь. Aş jengil ve ajnь zamanda beslejiçi olmalь. Bu xususta en guzel aş—tyrly jengil şorbalar, kaşalar ve syt ola bilir. Icmek istegeni qadar mumkyndir. Balanьn ici kete başlasa—dijetaqa (periz) oturmaq kerektir. Balanьn xastalanqanьndan jaxşь olьp turqanьna qadar өzine ajrь bir odasь en olmaqanda ajrь bir koşesi olmalьdьr. Ev icinde başqa balalar ajьrьlmalь ve xastanьn janьna baqqan adamdan qajrь hic bir kimse bьraqьlmamalьdьr. „Xatьr sorap" kelgenler hem xastanь rahatsьzlar, hem de xastalьqnь çajratmaqa jardьmçь olьrlar.

Işte qьzamьq xastasьnьn baqьluvь (tedavisi) qьsqadan bundan ibarettir. Faqat, xastalьq mejdanqa kelgen son onь baqьp jaxşь etyvden zijade, onьn olmazdan evel ogine kecmek, olmamasьna calьşmaq daha qolaj, daha elverişlidir. Işte buna — xastalьqnьn ogini aluv, jaxut **profilaktika** derler.

Skarlatina, difterija, cicek ve daha bular kibi xastalьqlarnь kecirgen kimselerde bir daha өmyrlerinin sonьna qadar bu soj xastalьqlarnьn korylmegeni her keske bellidir. Bunьn sebebi şundadьr ki, bөjle kimselernin vuçutlarьnda jukunclu bir xastalьqnь kecirgen son, bir daha o xastalьqqa qarşь turaçaq aksi zeherler (antitoksinler) mejdanqa kelir. Işte bunьn icyn qьzamьqnen xastalanьp turqan bir adamnьn qanь qьzamьqnen daha xastalanmaqan balanьn vuçutьna jollanьlqanь taqtirde o bala belli bir vaqьtqa qadar (mesel'a—altь ajqa qadar) qьzamьqnen ja hic de xastalanmaz jaxut xastalansa da jengil kecirir, onьn vuçutьnda qьzamьqnьn juqarьda tarif etip kectigimiz netiçeleri qalmaz.

Son vaqьtlarda balalarnь qьzamьqtan saqlamaq icyn anasьnьn qanьndan fajdalanьrlar. Qьzamьqnen xastalanьp turqan bir adamnьn qanьnь alьr ve onь tьndьrьp **şingen qьsmьnь** (sьvorotkasьnь) alьrlar. Qanь alьnqan adam qьzamьqnь daha jaqьnda kecirgen olsa—eki-yc caj qaşьqь jetişir. Aradan coq vaqьtlar kecken olsa ¼ stakan kerek olьr; cynki bөjle qanda xastalьqqa qarşь turaçaq quvetler artьq az qalqandьr.

Biz bu qьsqa maqaleden qьzamьqnьn xastanьn bellegeni kibi jengil bir xastalьq olmaqanьnь ogrendik.

Mьnda tarif etip kecken tedbirlerimiz her ne qadar qьzamьqnьn jyz protsent ogine kecmese de, onьn muvaqqat bir zamanqa (altь aj, bir jьlqa) toqtata. Qьzamьqnьn en zijade ufaq balacьqlar icyn qorqunclu olqanьnь juqarьda sөjlep kecken edik. Onьn icyn bala ne qadar kec xastalansa o qadar da o qьzamьqnь jene bileçek quvetlerge sahip olьr. Cynki, bala byjygen sajьn onьn vuçutь da qavijleşir. Işte qьzamьqqa qarşь olqan sьvorotkanьn en esas roli de zaten bundadьr: xastalьqnь uzaqlaştьra, vuçutnьn өsip qavijleşmesine ve xastalьqqa qarşь turmasьna jardьm ete.

Qьzamьqqa qarşь elimizde olqan bytyn tedbirlernen kureştigimiz taqtirde ufaq balacьqlarnьn qorqunclu duşmanь olqan bu xastalьqnь jenip olьrmьz.

D-r S. U. KURKCI.

SUVADE.

Saat altь. Fabrikanьn өtkyr gudok sadasь oda icersindeki tьnclьqnь bozaraq, Suvadeni lezetli juqudan ujattь.

Arasь coq kecmej, Suvade—**„işke kecikirim, turmaq kerek“** dep, ьmtьlqanda krovatnьn baş betinde, usti qьrmьzь ve gulgyli cecekli өrtynen өrtul'gen juksek stolcьq ystynde turqan radionьn reproduktorьndan:

— „Diqqat!.. diqqat!.. dinleniz!.. Komintern radio stantsijasь vastasьnen Moskva ajta“—dep, cьqqan çelp etiçi sөzlerden, açele tur, gimnastik jap da, işine ket, seni stanogьn saqьndь, beklej—degen tyşynçeler Suvadenin mijinde toplandь. Bular ise çymlesi bir sanije icersinde olьp kecken edi.

Suvade arqadaş.

O jerinden açele turaraq, pençerenin fortockasьnь acьp, 2—3 daqiqalьq gimnastikadan son, qajet aşьqьp betini juvdь.

Betini syrtyp bitirir-bitirmez:

— **„Suvade qьzьm, cajьn hazьr, kel icte işine ket, balacьqьm“**—degen anasьnьn mul'ajim sөzleri, Suvadeni daha zijade aşьqtьrdь.

Kulymsirep, inçe sijrek bejaz tişlerini kosterek—**„şimdi baram, anacьqьm“**—dep, stol başьna barьp oturdь.

Arasь 10 daqiqa kecer-kecmez Suvade azbarqa cьqtь. Azbardaki direklernin pьtaqlarь geçenin jaqqan qarьndan salьnaraq fereçe maramalarqa byryngen şekilni alqan ve jerlernide bejaz carşaflarnen өrtken qarnьn ystinde çyrgende өzinin ajaq basьşьnda—cьqqan sesler Suvadeni daha zijade sevindirdi.

O, fabrikanьn azbarьna barьp kirgende, ona jalьnьz azbar qapudaki casovojdan başqa kimse rast kelmedi.

Cynki Suvade her kezden evel keldi. Azbarda kimseni kormegen son, өz calьşqan tsexine doqru juryş etti de, bytyn arqadaşlarьndan ve, tsex nacalniginden evel maşinam başьnda olajьm degen fikirnen, tsexke kirdi. Haqiqatta tsexte daha kimse joq. Suvade daha zijade qùvandь.

Qapudan kirgeninen dьvar qarşьsьndaki tabilge өz nomerasьnь asьp, her kun calьşqan maşinasь başьna bararaq, ceber ellerinen fangovoj maşinanьn rukojatkasьnь ogge ve artqa itegende cьqqan sesler xoşьna keterek:

— **„Xoş keldin tuqanьm, seni tynevinden berli saqьndьm“**—degen fikirler mijinde toplandь.

Şu arada—„Ax seni, jaramaz qьz! bugunde menden ogine keldinmi?!..“ dep, Suvadege xьtap etken tsex nacal'niginin sesi, derin işke dalqan Suvadeni seskendirdi.

O, nacalnigine kuler juznen baqaraq:

— **„Men ajtmadьmmь her vaqьt erte kelirim dep!.. Eger men erte kelip өz maşinamь kozden kecirmesem, bytyn kun rahatsьz olam“**—dep, çevar berdi.

* * *

Haqiqatta Suvade jaş olsa da fabrikada belgili udarniklerden sajьla. O 1917 senesi doqdь, onь oktabrnin qazanьclarь terbijeledi ve өstyrdi.

Onьn fabrikada calьşqanь onunçь aj olsa da, o өzine ьşanьqan fangovoj maşinanьn texnikasьnь jaxşь ogrendi.

Cynki o, fabrika janьndaki FZU-qa kirmez ogine bile texnikaqa pek haves edi, FZU-da oquqan devrinde fabrikaqa praktikaqa kelgende, fangovoj maşinasьnь kocirmege ogrengen edi.

1931 s. majьs ajьnda, artьq FZU-nь **„otlicno“** bitirip, doqru fabrikaqa avuştь. O, maşina başьnda calьşuvь devrinde daha maşinanьn bir jerine zarar ketirmedi, onьn maşinasь toqtav (prostoj) ne olqanьnь bilmej.

Ve өz maşinasьnьn texnikasьnь keregi derecede menimsedi.

O, „Men komsomol texniki imtihanьna hazьrьm, men өz maşinamь son, onьn bytyn ajrь

Baqçasaraj „Örnek" fabrikasında udarnik qadınlar iş vaqtında.

qısımlarını ogrendim" — dep, ajta.

O, özinin kundelik ve ajlıq istihsal planını her vaqıt artqacınen toldıra, kunde 6 saat calışuv zarfında 6 kol'mek jerine 9—10 kol'mek işlep cıqara. Anlı namuslı calışıp, öz normasını jyksek kejfijetde artqacınen toldırqanı, maşinasının daha hicte toqtamaqanı ve ajnı zamanda ictimaij işte de aktiv calışqanı icyn fabrika idaresi tarafından yc defa mukafatlandı.

Fabrika idaresi oginde özini işnen kostergeni kibi, komsomol teşkil'atı ogynde de kosterdi.

O, istihsalda udarnik olqanı kibi, oquvda da udarnik.

— „**Öz umumij ve sijasij bilgimi artıruvda ve başında calışdıqım maşinanın texnikasını menimsevde öz aqa ve aptelerimden artta qalmajım**" dep, özinin öz bilgisini arttıruvda jaxşı calışqanını bildire ve ajnı zamanda özinin toqanlarının da jaxşı calışqanlarını ajta.

Haqiqatta Suvadenin xorandası soŋ dereçe meraqlı bir xorandadır.

Byjyk aqası **Nurij** Suvadenin calışqan tsexinde mexanik, birisi daha Haqqij şofer.

Suvade Haqqij aqası xususunda şöjle dej:

—„**Haqqij aqam şimdi qızıl orduda, o menim ile beraber doqoqan oktabrnin qazanıclarını qorcalaj**" — dej. Aptelerinden **Sajde** komsomol işinde ve **Zelixa** ise oçalıq japa. Işte bu baxtlı xorandanın azası Suvade, fabrikadan qajtqan son da öz toqanlarınen vaqıtını zevq, sefa ve medenij bir surette kecire.

Arif.

INTERNATSIONAL.

Tur ej, qarɑḫşnen tamɑqalanɑqan,
Aclar ve qullar dynjasь.
Okelengen aqlьmьz qajnaj
Ɵlymli çenkke de hazьr
Çevr dynjasьnь temelinden
Biz jьqarmьz da, andan soŋ—
Jaŋь dynjamьznь qurarmьz.
Hic sajьlɑqan, her şej olьr.

Bizim soŋɑḫ hem qatьj
Uruşmamьz vudьr.
Internatsionalnen
Insanlьq çanlanьr.

Bizge kimse qurtulьş vermez
Ne alla, car, ne qahraman,
Azatlьqnь elde etermiz,
Ɵzimiz ɵz qolьmьznen
Jьqmaqcyn zulumnь cever elnen
Qajtarmaqcyn haqqьmьznь
Cekiŋ koryginizni, dogin
Qьzɑḫь ekecte demirni.

Bizim soŋɑḫ hem qatьj
Uruşmamьz vudьr.
Internatsionalnen
Insanlьq çanlanьr.

Tek biz, bar dynja ulu emek
Ordusь işcilerinin
Haqqьmьz bar topraqqa, l'akin
Joqtьr hic parazitlerniŋ,
Ursa eger dehşetli jьldьrьm
It hem çellat syrysine.
Bizim icyn kuneş ьşьɑḫь,
Şavlesini sacar kene.

Bizim soŋɑḫ hem qatьj
Uruşmamьz vudьr.
Internatsionalnen,
Insanlьq çanlanьr.

Terçime etkenler:

Ьrɑḫat Qadьr,
Ipci, Şemi Zade.

KOLXOZNITSA.

(Jьr)

Terli jyzin sile, oxşaj
Esken salqьn sava jeli.
Sanki maşina, koz caqlamaj,
Tirevli jen, işlek eli.

Meça, xora janɑqan cɵlni,
Dolana o, bir odadaj.
Her bir işte veçerikli,
Capa, tьrnav hic sajlamaj.

Onьŋ emek defterinde,
Kun bir degil—
Yc jazьlɑqan.
Guzel işcyn koksine,
„Udarnik"
Nişanь taqьlɑqan.

Sots. kureşte caqьruvnь,
Qabul etken, hem caqьrɑqan.
Coq hem guzel, ɵrnek işke,
Muqavele imzalaqan.
Calьşa o, sots. jarьşnen,

Hic kimseni og kecirmej.
Şenlendire ken tarlanь,
Işlejde hem tyrky sɵjlej.

Onьŋ emek defterinde
Kun bir degil—
Yc jazьlɑqan.
Guzel işcyn koksine,
„Udarnik" nişanь taqьlɑqan,

Ibrahim Baxşьş.

Edevijat kruzogь mejdanɑqa ketirdik.

Soŋ vaqьtlarda Şvejprom janьnda (Aqmesçid) edevijat kruzogь mejdanɑqa ketirip, calьşmaqa başladьq. Kruzok ɵz etrafьna bir coq qadьn qьzlarnь çelp etti.

Kruzok haveskarlarь edevijatnen son dereçe meraqlanalar. Biz rahatlьq kunlerimizde ve boş vaqьtlarda da edevijat kruzogьnь toplap meraqlanɑqan eserlerimizni işlejmiz. Majakovskijniŋ edevij jaratьçьlьqь ve vazь eserlerini işledik. Bundan son, vilxassa qadьnlar icyn meraqlь olɑqan „Ɵşekci Ajşe", „Merjem jengenin vrigadasь" ve soŋ Dermençinin „Baqqan kozler kormegende" eserlerini işlep **musvet** ve **menfij** çehetlerini qajd ettik.

Biz ileride de vu kruzoknьn işlerini daha zijade çanlandьrьr ve vazь eserlerni işlemekle veraver ɵzimizde ɵz işci hajatьmьzdan vazь hikajeler jazarmьz.

Kruzok azasь **Kokijeva M.**

Şvejprom fabrikasь janьnda edevijat kruzogь.

Qara kozli, keŋ jyzli,
Tomalacьq Asancьq.
Ojnamaqa cьqtь jolqa,
Taptь guzel mьşьcьq.

Aldь onь tizlerine,
Baqtь jeşil kòzlerine.
Sevdi onь hem sijpadь,
Alьp ketti evlerine.

Aldь taxta, mьq hem cөkyc,
Japtь ona juvacьq.
Tartьp inçe qulaqlarьn,
Dedi—„adьŋ Bejazcьq".

Asan sevip Bejazcьqьn,
Her kun guzel sьjladь.
Ketse eger bir jaqlarqa,
Ona aşajt taşladь.

Bejazcьqnьn kunleri şaj,
Kectiler tez hem guzel.
O byjydi hem semirdi,
Toqunmadь jat bir el.

Asan bezmej dolandь hep,
Baqcalarnь bu jazьn.
Alьştьrdь avçьlьqqa,
Coq sevimli Bejazьn.

Bir kun tavuq cipcelernen,
Cөplene edi azbarda.
Apansьzdan bir ac qьrqьj,
Pejda oldь qorada.

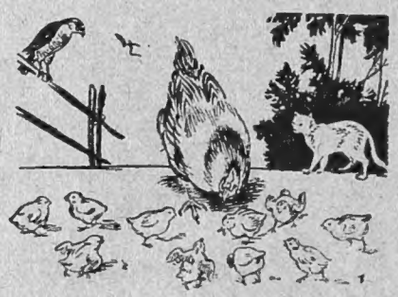

Cьqarmaj o ses şamata,
Baqtь o jaq bujaqnь.
Kormegen soŋ hic kimseni,
Kozge aldь tavuqnь.

L'akin Bejaz, edi çanbas
Caqladь tez qьrqьnь.
Pьsьp keldi o tujdьrmaj,
Jaqaladь qujrьqnь

„Kьq-kьq...kьq-kьq" qoptь
sada
Asan dujup jetişti.
Korip atik Bejaznь,
Sevdi onь hem sevindi.

Bir kun bala baqcasьnda,
Pejda oldь bir sьçavьl.
Qorqutть hep balalarnь,
Pek jaramaz o sьçavьl.

O balaban hem pek titis,
Jьltьraj edi kozleri.
Tişler keskin, aqьz byjyk,
Uzun edi jynleri.

Sьcrap tuşti juksek raftan,
Keldi qazan başьna,
Jyzin sijpap o bujurdь,
Balalarnьŋ aşьna.

Ballar qorqtь, aqlaştьlar,
Caqьrdьlar oçanь.
O da qorqtь „qacьŋ!"—dedi.
Өrtti qapь baçanь.

Sьçavьl sьjpap bir qazannь,
Digerine almaştь.
O semirdi hem pek өsti,
— Ne japmalь?—ballar
şaştь.

Dedi aqlap jaş Al'mecik:
— Militsaqa ajtajьq.
Amet ise kokis kerip,
Dedi: „hajdь urajьq".

Asan captь evlerine,
Alьp keldi Bejaznь.
Sьjpap, sevdi.
— Tut...tut...—dedi.
Sьçavьlnь kosterdi.

Bejaz tiklep jynlerini,
Sьçavьlqa atьldь.
Sьçavulda şaj qorqmadь,
Tiş kosterdi Bejazqa.

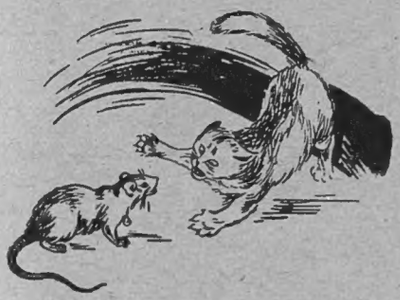

Bejaz qaqtь pançasьnь,
Sьçavьl kozden ajrьldь.
O da baqmaj bir kozinen,
Duşmanьna atьldь.

Raftan jerge pençerege,
Canaq, cөlmek qьrьldь,
Sьçavьl qьzьl kolmek kijdi,
Bejaz baştan uruldь.

Ballar qorqtь baqtь da hem
Açьdьlar Bejaznь,
— Vaj hajvancьq...
Haj...booqsajdь,
Sogdiler hep sьcannь.

— Hajdь, Bejaz!
Bejaz birden,
Son kucinen atladь
Artьq talqan duşmanьnь
Boqazьndan jaqladь.

— Urra... dedi hep balalar,
Tez kirdiler odaqa.
Sevip, sijpap qaptьrdьlar.
Jaqlь өtmek Bejazqa.

Ibrahim Baxşьş

Aqmesçid rajonь „Kujbьşev" kolxozь udarnitsasь Sanik Julija arqadaş kiraz çija.

Redaktorь: Redaktorlьq hejeti.

Redaktorlьq hejeti azalarь:
Bekirova R., Azamatova X., Baqqal A.,
Mesul' sekretar: **Abitova A.**

г. Симферополь, ФЗУ „КПТ" УполКрымлито „А" № 221 Заказ № 237 Тираж 1500

4185

Fijatь 40 kop.

„BOL'ŞEVIK JOLЬ“
„QADЬNLЬQ SOTSIALIZM JOLЬNDA“
„JAŞ LENINÇILER“

ƶURNALLARЬNA COQ ABUNA TOPLAQANLAR ICYN AŞAQЬDAKI ŞARTLARNEN BERABER ŞU MUKAFATLAR TAJIN OLUNA:

1. Ƶurnallar icyn abuna toplamaq istegen her aktiv, her komsomol, her komsomolka, pioner ve mektepli ezinin doqru adresini Qrьm Devlet Neşrijatьna (Aqmesçid sovet soqaqь № 5) bildirmege borcludьr.

2. Abuna toplajьçь arqadaş ƶurnallarqa jazьlqan adamlarnьn 3 ekzempl'ar olmaq yzre spisogьnь japar. Toplanqan para ve spisoklarьnь rajon poctasь janьndaki Sojuzpecat vekilligine kotyrir. Spisokdaki her adam icyn ajrь-ajrь olaraq, kvitantsija alьp, abuna jazьlqan adamlarqa daqьtьr. Sojuzpecat vekili spisoklarnьn birini ezinde qaldьrьr, ekisini tasdiq etip abuna toplajьçь arqadaşqa qajtarьr. Abuna toplajьçь arqadaş ise, mukafat almaq icyn spisoknьn birini Qrьm Devlet Neşrijatьna gonderir.

3. Abuna toplajьçь arqadaşlarnьn mukafatьnь qazanmalarь icyn şu şartlar jerine ketirilmek kerektir:

Şeherlerde 100, kojde 50 ƶurnalqa jьllьq abuna toplaqanlar 1-nçi mukafatnь qazanьrlar.

Şeherlerde 75, kojde 35 ƶurnalqa jьllьq abuna toplaqanlar 2-nçi mukafatnь qazanьrlar.

Şeherlerde 50, kojlerde 25 ƶurnalqa jьllьq abuna toplaqanlar 3-nçi mukafatnь alьrlar.

Şeherlerde 30, kojlerde 15 ƶurnalqa jьllьq abuna toplaqanlar 4-nçi mukafatnь qazanьrlar.

1-inçi mukafatnь qazanqan arqadaşlarqa 1 jьllьq ƶurnal (istenilgen ƶurnaldan) bedava jollanьlьr. 25 ruble qijmetinde Qrьm jazьçьlarьnьn eserlerinden biblioteka berilir.

2-nçi mukafatnь qazanqanlarqa 1 jьllьq istegenleri ƶurnal bedava konderilir, 15 ruble qijmetinde jazьçьlarьmьznьn eserlerinden biblioteka berilir.

3-inçi mukafatnь qazanqanlarqa istegen ƶurnaldan 1 ƶurnal bir jьllьq bedava konderilir ve biblioteka berilir.

4-inçi mukafatnь qazanqanqa bir jьllьq ƶurnal bedava jollanьlьr, biblioteka berilir.

Aqmesçid, Aqjar ve Kerc şeherlerinde ise, 1-inçi mukafatnь qazanmaq icyn 200 nusxa, 2-nçi mukafatnь qazanmaq icyn 150 nusxa ve 3-inçi mukafatnь qazanmaq icyn 100 nusxa ƶurnalqa abuna toplamaq şarttьr.

Qrьm Devlet Neşrijatь

Акт № 115
Вкладн. л.